

کتابشناسی دکتر شریعتی

«سال ۱۳۵۱»

اسلام شناسی در ترازوی علم و عقل
تالیف: ابراهیم انصاری زنجانی

نویسنده از روحانیون حوزه علمیه قم و از منتقدین شریعتی است. این کتاب نقدی بر درس‌های اسلام‌شناسی ارائه شده در دانشگاه مشهد است. کتاب سه بخش دارد. بخش اول، اشتباهات شریعتی در «مسائل اسلامی»، «مسائل مذهبی»، «درباره خاتمیت»، «تعدد زوجات»، «حجاب»، «آزادی فکر در اسلام» و «بدعت در اسلام». بخش دوم شامل «حدیث ثنّین»، «شورا در اسلام»، «خلافت ابوبکر»، «ایمان شیخین» و «شجاعت عمر». در بخش آخر نیز، مطالبی با عناوین «احترام سادات»، «فایده طبقه روحانی»، «میانجی‌گری روحانیت»، «سازمان رسمی روحانیت» و «استقلال روحانیت» خواهیم خواند. این کتاب در ۱۴۴ صفحه در سال ۱۳۵۱ توسط انتشارات «حکمت» قم منتشر گردید.

دفاع از اسلام و روحانیت

نوشته: محمدعلی انصاری

جلد اول این کتاب دو جلدی تحت عنوان «پاسخ به دکتر شریعتی، سخن‌گوی حسینیة ارشاد» در سال ۱۳۵۱ توسط «چاپخانه مهر استوار» قم در ۴۶۰ صفحه منتشر گردید. جلد اول نقدی بر برخی نوشته‌های دکتر شریعتی همچون «پدر، مادر، ما متهمیم»، «مسئولیت شیعه بودن»، «امت و امامت»، «فاطمه، فاطمه است»، «اسلام شناسی مشهد» است. شناخت نادرست نویسنده از دکتر شریعتی با معرفی وی آغاز می‌شود. او شریعتی را در سال ۵۱ مردی ۴۵ ساله می‌داند که ۲۰ سال از عمرش را در اروپا به فن نطق و خطابه پرداخته است. به نظر وی شریعتی در باورهای مذهبی، کسروی دوم است. از عناوین این جلد می‌توان «علی شریعتی را بشناسید»، «شریعتی با اسلام و تشیع مخالف است»، «کسروی دوم»، «دکتر شریعتی محبت علی را باور نمی‌دارد»، «نویسنده سخت با علوم بیگانه است»، «شیعه علوی، شیعه صفوی»، «تحقیقی در اطراف دعای ندبه» و «صفویه بسیم لطف یزدان» را نام برد.

جلد دوم این کتاب تحت عنوان «پاسخ به برقی و دکتر شریعتی» در سال ۱۳۵۵ توسط «چاپخانه فیض» قم در ۲۷۲ صفحه منتشر گردید. جلد دوم این مجموعه، دارای دو بخش است. بخش اول ردیه‌ای بر مکتوبات سیدابوالفضل برقی (از ابتدا تا صفحه ۹۷) و بخش دوم ردیه‌ای بر

دکتر شریعتی (از صفحه ۹۷ تا پایان) است. در این جلد نویسنده انتقادات خود را معطوف به نامه شریعتی به پدر اعمال می‌کند، در این نقد، نویسنده از تعابیر تند و گزنده‌ای استفاده می‌کند تعابیری همچون «ما حق داریم پدر شریعتی را بلعم و خودش را بلعمزاده، کثیف و خبیث بن خبیث بنامیم و بدانیم». از عناوین جلد دوم می‌توان به «اسلام منهای آخوند»، «تهمتی بسیار بزرگ به علامه مجلسی»، «آخوندهای درباری»، «پادشاهان صفوی علما را پادشاه و خود را عامل آنان می‌دانستند»، «از خواجه نصیرالدین طوسی تا آیت‌الله میلانی و بهبهانی» و «به کفریات کتاب کویر هم توجه فرمایید» اشاره نمود.

«سال ۱۳۵۴»

اصول تشیع

تالیف: ابراهیم انصاری زنجانی

نویسنده از روحانیون حوزه علمیه قم و از منتقدین دکتر شریعتی است. وی کوشیده است که بر طبق اصول اعتقادی شیعه ابتدا طرح مسئله کند، سپس به بحث پردازد و در نهایت نظریات مخالفان مشهور را نقل کرده و به آنها پاسخ دهد. جهت نیل به این منظور، نظریات دکتر شریعتی در باب تشیع در کتاب «تشیع علوی، تشیع صفوی» به عنوان مخالف شیعه و آلت استعمار آمده و سپس پاسخ داده شده است. پاسخ‌ها در ذیل این عناوین آمده است: «عدل»، «عزاداری»، «نهضت صفوی»، «اتحاد شیعه و سنی»، «خواجه نصیرالدین طوسی» و «بهتان به علامه مجلسی(ره)».

این کتاب در ۳۴۴ صفحه در سال ۱۳۵۴ توسط انتشارات «حکمت» قم منتشر گردید.

«سال ۱۳۵۶»

ویژه نامه بزرگداشت دکتر شریعتی در بیروت مراسم چهلیم دکتر شریعتی در بیروت توسط «مجمع بزرگداشت شریعتی» و تحت نظارت و با ابتکار عمل «امام موسی صدر» در مرداد ماه ۱۳۵۶ برگزار شد. در این مراسم نمایندگان بسیاری از جنبش‌های ملی آزادی‌بخش (زنگبار، زیمبابوه، جنوب فیلیپین، اریتره)، نماینده جنبش‌الفتح (منیر شفیق) و نمایندگان اتحادیه‌های دانشجویان مسلمان در اروپا و آمریکا و کانادا، نمایندگان نهضت آزادی ایران و بعضی از روحانیون مبارز ایرانی حضور داشتند. برجسته‌ترین سخنرانان این مراسم «امام موسی صدر»، «احسان شریعتی» و «یاسر عرفات» بودند. این مجلس حواشی بسیاری در پی داشت. این ویژه‌نامه ۸۰ صفحه‌ای، گزیده‌ای است از شرح آن مراسم همراه با بریده‌ی روزنامه‌های لبنان در واکنش به آن.

یادنامه شهید جاوید، علی شریعتی

(از بنیانگذاران نهضت آزادی ایران در خارج از کشور)

یادنامه «شهید جاوید، علی شریعتی» در سال ۱۳۵۶، چندماه پس از درگذشت دکتر شریعتی توسط نهضت آزادی ایران در خارج از کشور انتشار یافت. این یادنامه در ۱۴۶ صفحه و شامل بیانیه‌های گروه‌ها و احزاب، اطلاعیه‌های شخصیت‌های سیاسی و فرهنگی اپوزیسیون نظام شاهنشاهی و گزارشات مربوط به مراسم‌هایی است که در نقاط مختلف اروپا، لبنان و سوریه و ایران به مناسبت درگذشت دکتر شریعتی از ۳۱ خرداد تا چهل‌م برپا شده است.

«سال ۱۳۵۷»

بازتابی از اندیشه‌های شریعتی

نویسنده: علی اکبر کسمایی

علی‌اکبر کسمایی، نویسنده، مترجم و روزنامه‌نگار فقید ایرانی است. در بخشی از این کتاب می‌خوانیم «مرحوم علامه طباطبایی نیز ... گفته بودند «که آرای دکتر شریعتی عموماً با آنچه ما از دین می‌فهمیم تطبیق نمی‌کند.» در این میان من که با مرحوم مطهری ارتباط و نزدیکی بسیار صمیمانه‌ای داشتم، فکر کردم که همان‌طور که اگر دکتر بهشتی در جواب انصاری مطلبی می‌گفت مفید بود، مرحوم مطهری هم اگر در مورد دکتر شریعتی مطلبی بگوید خیلی مفید خواهد بود. اتهامات علیه دکتر شریعتی تا آنجا پیش رفته بود که او را بی‌دین، معاند و ضدخدا معرفی می‌کردند. و من فکر کردم که اگر مرحوم مطهری در مورد دکتر چیزی بگوید مفید خواهد بود.» این کتاب در ۲۰۴ صفحه و توسط انتشارات «اقبال» در سال ۱۳۵۷ منتشر گردید.

یادنامه سالگرد شهادت دکتر علی شریعتی

اولین ویژه‌نامه سالگرد فقدان دکتر شریعتی در خرداد ۱۳۵۷ در ۱۲۸ صفحه و با مطالبی از «علی تهرانی»، «ج جهان‌شهر»، «علی‌اصغر حاج‌سیدجوادی»، «حسین رزمجو»، «کاظم سامی»، «علی شریعتمداری»، «عبدالجواد فلاطوری» و «احسان شریعتی» و همچنین اشعاری از «امیری فیروزکوهی»، «طاهره صفارزاده»، «سیدعلی محمودی» و «علی موسوی گرمارودی» منتشر گردید.

ویژه‌نامه یکمین سالگرد

اولین ویژه‌نامه سالگرد درگذشت دکتر شریعتی در خارج از کشور، با مطالبی از «محمدتقی شریعتی»، «احسان شریعتی»، «حسن حبیبی» و «ابوالحسن بنی‌صدر» در خرداد ۱۳۵۷ و در ۲۱۸ صفحه منتشر گردید.

«سال ۱۳۵۸»

مجموعه چند سخنرانی در دانشگاه تهران

به مناسبت روز شریعتی

این مجلد، سخنرانی‌های آیت‌الله سید محمود طالقانی، استاد محمدتقی شریعتی، دکتر کاظم سامی، طاهر احمدزاده، احسان شریعتی و خانم پوران شریعت رضوی به مناسبت دومین سالگرد فقدان دکتر شریعتی که در صحن دانشگاه تهران و در ۲۶ اردیبهشت ۱۳۵۸ برگزار گردید را شامل می‌شود و توسط کمیته برگزارکننده این مراسم در ۵۰ صفحه به چاپ رسید.

«سال ۱۳۵۹»

دکتر شریعتی، شهید دوباره

(به مناسبت سومین سالگرد و شهادت)

نویسنده: دکتر کاظم سامی

«دکتر شریعتی، شهید دوباره» عنوان مجموعه مقالاتی است از دکتر کاظم سامی که در سومین سالگرد هجرت و شهادت شریعتی (خرداد ماه ۱۳۵۹) توسط دفتر انتشارات و تبلیغات جاما منتشر شده است. این یادنامه حاوی شش مقاله است که عناوین آنها به ترتیب عبارتند از: «انتخاب شهادت»، «چه باید کرد؟ جهاد»، «سیمایی از دکتر علی شریعتی»، «رنسانس اسلامی از سیدجمال تا شریعتی»، «دکتر شریعتی، شهید دوباره» و «دکتر شریعتی در مکتب». هر شش مقاله، از متن سخنرانی‌های دکتر کاظم سامی در مناسبت‌های مختلف یادمان شریعتی است. نخستین مقاله، «انتخاب شهادت»، متن سخنان دکتر سامی در سومین روز درگذشت شریعتی در منزل وی است؛ همچنان که مقاله بعدی نیز متن سخنان دکتر سامی در مراسم هفتم درگذشت شریعتی در منزل وی است.

دکتر شریعتی، مهاجری الی الله

این کتاب کم حجم ۱۶ صفحه‌ای، متن سخنرانی حجت‌الاسلام جلال گنجه‌ای است که به مناسبت دومین سالگرد درگذشت دکتر شریعتی در دانشگاه تبریز در تاریخ ۲۶/۲/۵۸ ایراد شده است و در آبان ماه سال ۱۳۵۹ توسط نشر مستعضف (تبریز) منتشر شده است.

«سال ۱۳۶۱»

فرهنگنامه شریعتی

نویسنده: علی فیاض

این کتاب در واقع فرهنگ‌نامه‌ای است که در آن لغات و اصطلاحات تخصصی غیرفارسی موجود در آثار دکتر شریعتی به کمک متن کتاب‌های وی توضیح داده شده است تا بدین گونه معنی و مفهوم عبارات شریعتی برای

بسیاری از غیرمتخصصین قابل درک شود. در بخشی از مقدمه کتاب می‌خوانیم «... معلم شهید شریعتی در آغاز حرکتش با دانشجویان و روشنفکران تماس داشت و به همین دلیل از اصطلاحات و واژه‌های بیگانه و بین‌المللی استفاده می‌کرد؛ و مسلماً توده‌های زحمتکش و محروم که امروز با کتاب‌های وی آشنایی پیدا کرده‌اند، معنی و مفهوم واژه‌ها برای‌شان گنگ و فهم‌اش مشکل می‌باشد. برای این کار یعنی درک و فهمیدن آن اصطلاحات و واژه‌ها، ما سعی کرده‌ایم تا از متن کتاب‌های ایشان معنی و توضیحات آنان را بازنویسی نماییم. برآستی که خبرگی معلم شهید تا بدانجاست که باید یک واژه‌نامه کامل از اصطلاحات و واژه‌های وی نگاشت...». کتاب در ۲۰۶ صفحه توسط نشر «مهدی» در سال ۱۳۶۱ منتشر شده است.

شریعتی و فلسطین

نویسنده: علی فیاض

نویسنده در این کتاب با طرح مواضع اسلام‌شناسان می‌کوشد پاسخی به پرسش‌ها و تردیدهای مسلمین در باب مسئله فلسطین و چگونگی مواضع آن‌ها نسبت به اشغال فلسطین توسط اسرائیل دهد. در این بخش از تحقیقات؛ نویسنده دیدگاه‌های شریعتی را به عنوان اسلام‌شناس مورد توجه قرار داده تا به کمک مواضع او به عنوان یک ایدئولوگ شیعه، پاسخی برای نسل روشنفکر امروزین بیابد. این کتاب توسط «شرکت سهامی انتشار» در سال ۱۳۶۱ منتشر شده است.

«سال ۱۳۶۴»

نقدی بر کتاب «شهید مطهری، افشاگر توطئه...»

نویسنده: حسن یوسفی اشکوری

این کتاب پاسخی است به کتاب «شهید مطهری، افشاگر توطئه» که به مناسبت چهارمین سالگرد شهادت استاد شهید مرتضی مطهری منتشر شد و در بخشی از آن تحت عنوان «دکتر شریعتی و پروتستان‌تیسیم اسلامی» به نسبت پروتستان‌تیسیم با فراماسونری پرداخته است و محمد همایون از بنیان‌گذاران حسینیه ارشاد را به عنوان یکی از چهره‌های فراماسونری در ایران معرفی کرده است.

کتاب به ۹ بخش با عناوین «بدعت اسلام و فقاها»، «متفکران اسلامی»، «غربزدگی»، «آیا فرقان زاییده تعالیم دکتر شریعتی بوده است؟»، «علل مخالفت برخی از علما با روشنفکران»، «شیخ فضل‌الله نوری و پروتستان‌تیسیم اسلامی»، «اصول فکری دکتر شریعتی و پروتستان‌تیسیم اسلامی»، «انگیزه نویسنده در دفاع از شهید مطهری»، «شریعتی، همایون، ماسینیون» تقسیم شده است. این کتاب توسط «شرکت سهامی انتشار» در سال ۱۳۶۴ منتشر شده است.

کاربرد آیات قرآن در اندیشه دکتر شریعتی

به کوشش امیر رضائی

مؤلف کتاب در مقدمه می‌نویسد «تفسیرها و تحلیل‌های آیات مختلف قرآن از متن تمامی ۳۵ جلد مجموعه آثار دکتر شریعتی استخراج و براساس سوره‌های قرآن در این کتاب آورده شده‌اند».

این کتاب در ۴۶۰ صفحه، در سال ۱۳۶۴ توسط انتشارات «الهام» و در سال ۱۳۹۵ توسط انتشارات «چاپخش» منتشر شده است.

«سال ۱۳۶۵»

شریعتی در جهان

تدوین و ترجمه: حمید احمدی

کتاب می‌کوشد نظریات محققان اسلامی و ایران‌شناسان را پیرامون دکتر شریعتی و نقش وی در تجدید حیات‌طلبی اسلامی گرد آورد. نویسنده اذعان می‌دارد که نوشته‌های گرد آمده از نویسندگان به معنای تأیید نظریات آنها نیست. برای آشنایی بیشتر، عناوین برخی از مقالات به همراه نام نویسنده به این شرح است: «علی شریعتی، ایدئولوگ انقلابی ایران» نوشته «عبدالعزیز ساشه دینا»، «شریعتی، متفکر انقلابی شیعه» نوشته «یان ریشار»، «تفکر اجتماعی شریعتی» نوشته «شاهرخ اخوی»، «غربزدگی در ایران از دیدگاه صمد بهرنگی، جلال آل‌احمد و علی شریعتی» نوشته «براد هانسن»، «شریعتی، معلم رادیکالیسم اسلامی در ایران» نوشته «حمید عنایت» با ترجمه «بهاء‌الدین خرمشاهی»، «اسلام به عنوان یک ایدئولوژی (تفکرات دکتر شریعتی)» نوشته «حامد الگار» با ترجمه «مرتضی اسعدی، حسن چیذری»، «شریعتی و تئوری بازگشت به خویشتن» نوشته «ابراهیم دسوقی شتا (استاد زبان‌های شرقی دانشگاه قاهره)»، «علی شریعتی، معلم انقلاب» نوشته «سروش عرفانی»، «میراث ابوالاعلی مودودی و دکتر علی شریعتی» نوشته «مریل وین داویس»، «نقش دکتر علی شریعتی در سیاست معاصر ایران» نوشته «منگل بیات فیلیپ»، «فاطمه به عنوان یک الگو در آثار علی شریعتی» نوشته «مارسیا. ک. هرمانسن»، «شریعتی، فرانتس فانون انقلاب اسلامی» نوشته «یرواند آبراهامیان»، «شریعتی، شهید جنبش‌های رهایی‌بخش» نوشته «منیر شفق».

این کتاب در ۳۲۸ صفحه توسط «شرکت سهامی انتشار» در سال ۱۳۶۵ منتشر شده است.

یادواره نهمین سالگرد هجرت

و شهادت دکتر علی شریعتی

در پیشگفتار این یادنامه نویسنده هدف خود را این گونه اعلام می‌کند که «... برای این که ... دکتر علی شریعتی، از محقق فراموشی به درآید

و به خصوص برای نسل جدید خاطره‌اش زنده گردد تا شاید انگیزه‌ای شود که او را ... بهتر بشناسد ...» در این یادواره به ترتیب مطالبی از محمدتقی شریعتی، غلام‌عباس توسلی، محمد مهدی جعفری، نصرالله حکمت، محمود حکیمی، پرویز خرسند، عفت دربندی، امیر رضایی، کاظم سامی، عزت‌الله سبحانی، سید غلام‌رضا سعیدی، عبدالکریم شریعتی مزینانی، علی طهماسبی و در نهایت حسن یوسفی اشکوری در مورد دکتر شریعتی خواهیم خواند.

این کتاب در ۲۰۸ صفحه توسط «انتشارات چاپخش» در سال ۱۳۶۵ منتشر شده است.

«سال ۱۳۶۶»

دکتر علی شریعتی از دیدگاه شخصیت‌ها
به کوشش جعفر پژوم (سعیدی)

کتاب حاضر مجموعه‌ای است از سخنان تنی چند از شخصیت‌های علمی، سیاسی و مذهبی معاصر که کوشیده‌اند شخصیت شریعتی را مورد تحلیل و بررسی قرار دهند. گردآورنده انگیزه اصلی خود را از تهیه کتاب، قضاوت‌های ناحقی که بر شریعتی وارد آمده بیان می‌کند. در بخش اول کتاب زندگی‌نامه دکتر شریعتی را می‌خوانیم و در بخش دوم با دیدگاه‌های آیات عظام و آقایان طالقانی، بهشتی، مطهری، خامنه‌ای، هاشمی رفسنجانی، مجتهد شبستری، هادی خسروشاهی، حسن یوسفی اشکوری، دعائی، حجتی کرمانی، مهدوی کنی، محمدتقی شریعتی، دکتر سامی، محمد رضا حکیمی، دکتر چمران، حامد الگار، دکتر سروش، علی شریعتمداری، عباس شیبانی، میرحسین موسوی، فخرالدین حجازی، محمد مهدی جعفری، علی معلم، فواد کریمی و ... در مورد دکتر شریعتی آشنا می‌شویم. بخش سوم کتاب به «جایگاه دکتر شریعتی در تاریخ معاصر» توسط حجت‌الاسلام سید محمد راستگو می‌پردازد و در بخش چهارم نیز اشعار سروده شده درباره دکتر شریعتی را می‌خوانیم. این کتاب در ۲۲۲ صفحه و در سال ۱۳۶۶ توسط «موسسه نشر کتاب» قم، در سال ۱۳۶۸ توسط انتشارات «سعیدی»، در سال ۱۳۷۰ توسط «نشر اشراقیه» و ویراست دوم آن در ۷۳۴ صفحه در سال ۱۳۸۰ توسط «نشر سایه» منتشر گردید.

یادواره دهمین سالگرد هجرت
و شهادت دکتر علی شریعتی
به کوشش امیر رضائی

در این یادواره به ترتیب مطالبی از محمدتقی شریعتی، عبدالعلی بازرگان، امیر رضائی، عبدالکریم شریعتی مزینانی، محمد علی‌پناه، علی طهماسبی، فاطمه معصومی، مجید ملکی و در نهایت حسن یوسفی

اشکوری در مورد دکتر شریعتی خواهیم خواند.
این کتاب در ۱۷۲ صفحه توسط انتشارات «ندای جدید» در سال ۱۳۶۶ منتشر شده است.

«سال ۱۳۶۷»

یازدهمین یادواره هجرت و شهادت دکتر علی شریعتی
به کوشش امیر رضائی و محسن بابائی
در این یادواره پنج مقاله با عناوین «آن که قلم توتمش بود» نوشته
محسن بابائی، «خودآگاهی دینی» نوشته امیر رضائی، «چشمه جوشان»
نوشته حسین مدرس، «پا به پای دکتر شریعتی در جستجوی روشنفکران»
نوشته محمد ملکی و «مالکیت عمومی در اندیشه دکتر شریعتی» نوشته
حسن یوسفی اشکوری را خواهیم خواند.
این کتاب در ۲۰۰ صفحه و توسط انتشارات «امیر رضائی» در سال ۱۳۶۷
منتشر شده است.

«سال ۱۳۶۸»

دیدگاه چهارم و سخن‌گوی آن دکتر علی شریعتی
نویسنده دکتر حسن توانائیان فرد
نویسنده می‌کوشد چهار دیدگاه اقتصادی پس از انقلاب در ایران، دوره
اول در ۱۳۵۸ و دوره دوم در ۱۳۶۵ را مورد نقد و بررسی قرار دهد.
دوره اول دیدگاه‌های اقتصادی با توجه به جهان دوقطبی سرمایه‌داری و
سوسیالیسم به این شکل آمده ۱. سرمایه‌داری اسلامی ۲. سوسیالیسم ۳.
دیدگاه میانه و ۴. اقتصاد اسلامی. در دوره دوم با توجه به پایان
جنگ سرد و به حاشیه رانده شدن سوسیالیسم، چهار دیدگاه اقتصادی
پیشین تغییر یافته و به این شرح آورده می‌شود ۱. سرمایه‌داری اسلامی
که مبلغ آن جناح راست حوزه علمیه قم است ۲. سرمایه‌داری غربی و
ایدئولوگ آن دکتر عبدالکریم سروش ۳. دیدگاه میانه و ایدئولوگ آن
سیدعبدالرسول حجازی و ۴. دیدگاه مستقل با دکتر شریعتی. نویسنده
با طرح دیدگاه‌های مختلف از اقتصاد به نقد و بررسی هر کدام
پرداخته و نقاط ضعف آن‌ها را که به عدم کارایی و ایجاد بی‌ثباتی و
بی‌عدالتی در جامعه منجر می‌شود را نتیجه گرفته، در نهایت به تأیید
دیدگاه مستقل می‌پردازد. وی با ارائه مطالب اقتصادی دکتر شریعتی،
نمونه‌ای از برداشت‌های اقتصادی دیدگاه مستقل را به نمایش می‌گذارد.
این کتاب در ۱۱۸ صفحه و توسط انتشارات «چاپخش» در سال ۱۳۶۸ منتشر
شده است.

ارزیابی مناسبات فکری آیت‌الله مطهری و دکتر علی شریعتی
نویسنده رسول جعفریان

نویسنده در این نوشتار می‌کوشد بخشی از مناسبات میان استاد مطهری و دکتر شریعتی را به نگارش درآورد، در این خصوص از ارتباطات آن دو در سال‌های نخستین فعالیت‌شان در حسینیه ارشاد آغاز کرده و به ایجاد اختلاف میان آن‌ها (که به اعتقاد او توسط آقای میناچی صورت گرفته) اشاره دارد و بالاخره به اختلافات اعتقادی که میان آن دو در سطحی عمومی و خصوصی بروز کرده، می‌پردازد. در انتها دین‌شناسی شریعتی را مورد نقد قرار می‌دهد. نویسنده در این زمینه شریعتی را فاقد ثبات پایه فلسفی می‌داند. اطلاعات شریعتی را در دین‌شناسی و نیز در شناخت اصولی و پایه‌ای غرب سطحی و نادرست می‌داند، تنها نقطه امتیاز فکری او را در رسوایی مارکسیسم دانسته. به باور نویسنده شریعتی بیش از این که یک چهره فرهنگی و عقلانی باشد یک شخصیت ایدئولوژیک است و داشتن موضع ایدئولوژیک قبل از داشتن چهارچوب فرهنگی باعث تهییج و تحریک گسترده مردم (در سال‌های ۵۶ و ۵۷) شده اما کج‌فکری به همراه خواهد آورد. نگارنده معتقد است در انقلاب اسلامی این کج‌فهمی به کمک امام (خمینی) و پیروان امام تا حدودی از بین رفت.

این کتاب در ۸۶ صفحه و توسط انتشارات «صیدا» در سال ۱۳۶۸ منتشر شده است.

دوازدهمین سالگرد هجرت و شهادت دکتر علی شریعتی
گردآورنده امیر رضائی

در این مجموعه مقالاتی با عناوین «شمه‌ای از زندگی‌نامه دکتر علی شریعتی» نوشته «امیر رضائی»، «شان شریعتی در اندیشه اجتماعی شیعه» نوشته «علیرضا رجائی»، «جهان‌بینی توحیدی یا جهان‌بینی الهی؟» نوشته «امیر رضائی»، «انسانی‌که به تعهد وفادار ماند» نوشته «عبدالکریم شریعتی مزینانی»، «مقدمه‌ای بر تأمل در معنی کتاب» نوشته «علی طهماسبی»، «بنفشه سرخ صحرائی» نوشته «محمد ملکی»، «تئورکراسی یا دموکراسی؟» نوشته «حسن یوسفی اشکوری» را خواهیم خواند.

این کتاب در ۱۸۴ صفحه و توسط انتشارات «امیر رضائی» در سال ۱۳۶۸ منتشر شده است.

«سال ۱۳۶۹»

ده مقاله در جامعه‌شناسی دینی و فلسفه تاریخ
(با تأملی در زندگی و اندیشه دکتر علی شریعتی)

نویسنده دکتر غلام‌عباس توسلی

کتاب مجموعه مقالاتی است که در گذشته به صورت سخنرانی یا مقاله با

اشاره به مشی شریعتی در خصوص دین، جامعه و فلسفه تاریخ ارائه شده است. اولین مقاله به شرح مختصری از زندگی و شهادت شریعتی می‌پردازد. مقالات بعدی با نقش دکتر شریعتی به عنوان آغازگر انقلاب فرهنگی شروع شده است و با نگاه علمی او به تاریخ و ساخت نمادهایی همچون نهضت، نهاد و دگرگونی‌های اجتماعی و ... ادامه می‌یابد. در پایان با مقاله‌ای تحت عنوان «جایگاه استاد شریعتی در تاریخ معاصر» به مناسبت سالگرد وفات وی خاتمه یافته است. این کتاب در ۲۸۴ صفحه و توسط انتشارات «قلم» در سال ۱۳۶۹ منتشر شده است.

استاد و فرزند برومند او

نویسنده دکتر حسین رزمجو

کتاب شامل چندین مقاله، نامه و نیز مصاحبه‌های دکتر حسین رزمجو است که به مناسبت بزرگداشت استاد محمدتقی شریعتی و دکتر علی شریعتی به چاپ رسیده است. مؤلف در مقدمه می‌گوید «می‌کوشد سایه روشنی از سیمای روحانی و اخلاقی آن دو ارائه دهد». اهمیت این کتاب در ترسیم شخصیت و رفتار استاد محمدتقی شریعتی همچون دبیر دبیرستان‌ها و موسس کانون نشر حقایق اسلامی از خلال خاطرات یک جوان است. در پایان این کتاب نیز دو مقاله با عناوین «به یاد معلم بزرگوار» و «وحی و نبوت» اختصاص به استاد محمدتقی شریعتی دارد. این کتاب در ۲۴۸ صفحه و توسط انتشارات «خاوران» مشهد در سال ۱۳۶۹ منتشر شده است.

«سال ۱۳۷۰»

نگاهی دوباره به مبانی فلسفه سیاسی شریعتی

(با تاملی بر پارادوکس دموکراسی متعهد)

نویسنده دکتر بیژن عبدالکریمی

این کتاب به مبانی فلسفه سیاسی شریعتی می‌پردازد، در این راستا نویسنده دموکراسی متعهد را در تقابل با دو دیدگاه سیاسی لیبرالیسم و سوسیالیسم قرار می‌دهد. وی اذعان می‌دارد که شریعتی یکی از بزرگترین فیلسوفان سیاسی فرهنگ اسلامی است که توانسته نگرش نوینی در تفکر اجتماعی و فلسفه سیاسی بر اساس جوهر اندیشه دینی به عمیقترین شکل و فرمالیستی‌ترین معنا ارائه دهد. زیرا که او منتقد لیبرالیسم و مدافعان آن همچون پوپر، آیزایا برلین، هایک و دیگران و از سوی دیگر منتقد جنبش‌های مارکسیستی، لنینیستی و نئومارکسیسم و حتی سوسیال‌دموکرات‌ها است. شریعتی با تکیه بر جوهر اندیشه دینی فلسفه سیاسی خود را شکل می‌دهد که او را از این بابت هم ردیف متفکرانی همچون کی‌یرکه گارد و یا رنه گنون می‌توان دانست.

نویسنده منشأ قدرت سیاسی و نحوه توزیع آن را از دیدگاه شریعتی، مبتنی بر فلسفه امامت دانسته و فلسفه سیاسی وی را مبتنی بر دموکراسی متعهد می‌داند. نویسنده اهداف خود را از تالیف این کتاب این گونه بیان می‌کند. ۱. ارائه شخصیت شریعتی به عنوان یک فیلسوف سیاسی ۲. نشان دادن ساختار نظام سیاسی، منشأ قدرت و حاکمیت و نحوه توزیع آن در فلسفه سیاسی شریعتی، با بیانی توصیفی و تا حدی تبیینی و روشنگرانه ۳. نظام بخشیدن به اجزا گوناگون اندیشه‌های شریعتی در چارچوب بحث از منشأ حاکمیت و توزیع قدرت سیاسی ۴. تأمل و بررسی منشأ ساختار توزیع قدرت سیاسی در اندیشه شریعتی ۵. بحث پیرامون پاره‌ای از پیامدها و لوازمات اصول و مبانی تفکر شریعتی ۶. تلاش مقدماتی نه چندان کامل برای فهم مرزبندی‌ها و تمایزات فلسفه سیاسی شریعتی در قلمرو بحث از منشأ و توزیع قدرت سیاسی با دیگر اندیشه‌های دینی و فلسفه‌های سیاسی و ۷. تلاش برای ارائه پاسخی برای حل پارادوکس دموکراسی متعهد. این کتاب در ۳۱۸ صفحه و توسط انتشارات «اشراقیه» در سال ۱۳۷۰ منتشر شده است.

«سال ۱۳۷۱»

نزاع سنت و تجدد

(بحثی در باره مناسبات فکری دکتر شریعتی و استاد مطهری)

نویسنده رسول جعفریان

نویسنده می‌کوشد به نزاع فکری میان سنت و تجدد که سابقه‌ای دوپست ساله در کشورهای اسلامی دارد پرداخته، جنبه‌های مختلف این نزاع در تحولات آینده را روشن کند. کتاب به هفت گفتار تقسیم شده، گفتار اول «مناسبات فکری مطهری و شریعتی»، گفتار دوم «نقدی بر دروس اسلام‌شناسی در مشهد»، گفتار سوم «سلفیه و نوگرایی و نقشی نوگرایان مذهبی مصر در گشودن راه برای نوآوری‌های غیر مذهب‌یون»، گفتار چهارم «ضرورت بهره‌گیری از تجارت اصلاح دین در غرب و توجه به تجارب اروپا در نوگرایی دینی و تاثیر آن در کشورهای اسلامی»، گفتار پنجم «تساهل و تسامح در دین و نقش آن در کاهش شعائر دین» و گفتارهای ششم و هفتم در خصوص سرسیداحمدخان هندی از نوگرایان دینی هند و تاثیرات او در تجددطلبی دینی در هند.

این کتاب در ۲۸۰ صفحه و توسط انتشارات «رئوف» در سال ۱۳۷۱ منتشر شده است.

«سال ۱۳۷۲»

میعاد با علی

(یادواره شانزدهمین سالگرد شهادت دکتر علی شریعتی)

به کوشش حسن یوسفی اشکوری

در این مجموعه مقالاتی با عناوین «رنسانس فکری یا رنسانس ایدئولوژیک» نوشته «علیرضا بختیاری»، «تکلیف انقلاب، عقل مزدور و وجدان معذب» نوشته «علیرضا رجائی»، «بررسی تطبیقی دیدگاه‌های روششناختی ابن‌خلدون و شریعتی» نوشته «محسن علینی و علی ملک‌پور»، «اسلام ابوذری در منظر شریعتی» نوشته «حسن یوسفی اشکوری»، «خاطرات» نوشته «ژیلا موحد شریعت‌پناهی»، «اقبال و شریعتی، همسفران طریق حقیقت» نوشته «عزیزالله خردمند با ترجمه زهرا محمدی»، «وظایف و بایسته‌های روشنفکر مسلمان امروز» نوشته «سیدمحمد مهدی جعفری»، «سیمای دکتر علی شریعتی به روایت اسناد لانه جاسوسی آمریکا» نوشته «رضا احمدی»، «سرمایه‌داری نوین و نزاع علم و ایدئولوژی» نوشته «دکتر حبیب‌الله پیمان» را خواهیم خواند. این کتاب در ۲۹۴ صفحه و توسط «نشر تفکر» در سال ۱۳۷۲ منتشر شده است.

«سال ۱۳۷۳»

پوستین وارونه

نویسنده دکتر حسین رزمجو

نویسنده، کتاب حاضر را به منظور نقد و بررسی ادعای مطرح شده حجت‌الاسلام حمید روحانی در کتاب «نهضت امام خمینی» در خصوص «دکتر شریعتی و تز اسلام منهای روحانیت» نوشته شده است. در این نوشتار نویسنده کوشیده که با موازین عدل و انصاف به سراغ اتهامات وارده بر دکتر شریعتی رفته و به دور از حب و بغض با استناد به نوشته‌ها و گفته‌های شخص دکتر شریعتی به مدعیات کتاب مذکور پاسخ دهد. این کتاب در ۳۰۲ صفحه و توسط انتشارات «آوای نور» در سال ۱۳۷۳ منتشر شده است.

پشت پرده ابوذری

به کوشش قاسم یا حسینی

کتاب حاصل، براساس جمع‌آوری خاطرات ایرج صغیری، دانشجوی دکتر شریعتی در مشهد، توسط سید قاسم یا حسینی بنا شده است. فصل اول کتاب، بررسی سیر سوسیالیسم اسلامی را در جهان عرب و ایران است. فصل دوم با عنوان «خاطرات» شامل بخش‌های «آغاز آشنایی با دکتر شریعتی، احضار ارواح، رابطه هنر و قدرت، ابوذری در مشهد، ابوذری در تهران، شام با تاریخ، ماجرای موسیقی، بعد معنوی شریعتی، شب نمایش، درسی فراموش نشدنی، آخرین دیدار» است. فصل سوم به خاطرات پشت پرده ابوذری به قلم دکتر شریعتی می‌پردازد. فصل چهارم مربوط به نامه دکتر شریعتی به ایرج صغیری است و فصل پنجم، نوشتاری با

عنوان «ابوذر تک‌گویی بلند در بازسازی یاد» است. کتاب ابتدا در ۶۴ صفحه در سال ۱۳۷۳، توسط انتشارات «شروه» بوشهر منتشر و سپس به همراه متن نمایشنامه ابوذر، در ۱۲۰ صفحه در سال ۱۳۸۲، توسط انتشارات «نگاه امروز» تجدید چاپ شده است.

شریعتی و سیاست‌زدگی

نویسنده دکتر بیژن عبدالکریمی

کتاب، نقدی بر نسبت سیاست با تفکر در اندیشه دکتر شریعتی است. نویسندگان معتقد است که سیاست در اندیشه شریعتی از چنان اهمیت و ارزشی برخوردار است که همه چیز به خصوص تفکر تابع آن قرار می‌گیرد. نویسنده با مقدمه‌ای در باب چگونگی نقد و بررسی هر شخصیت و آثار و اندیشه‌های‌اش، نقد خود را آغاز می‌کند سپس در ذیل پنج عنوان به نقد خود در مورد سیاست‌زدگی پرداخته و با ذکر نمونه‌هایی از سخنان شریعتی، اهمیت سیاست نزد او را شرح می‌دهد. در آخرین عنوان با نام «شریعتی و سیاست‌زدگی» تأکید می‌کند که بسیاری از علائم و نشانه‌های مذکور درباره سیاست‌زدگی در مورد دکتر شریعتی صادق نیست و معتقد است جامعه و جریان‌های روشنفکری ما به کمک دکتر شریعتی گام‌های اساسی برای عبور از خط سیاست‌زدگی برداشته است. اگرچه دکتر شریعتی به طور کامل نمی‌تواند ما را از خط سیاست‌زدگی عبور دهد.

این کتاب در ۴۶ صفحه و توسط «موسسه خدمات فرهنگی رسا» در سال ۱۳۷۳ منتشر شده است.

«سال ۱۳۷۴»

فلسفه و جامعه‌شناسی سیاسی

پژوهش و تدوین محمدعلی زکریایی

نگارنده هدف خود را در این نوشتار، پیراستن و آماده‌کردن فلسفه و جامعه‌شناسی سیاسی دکتر شریعتی اعلام می‌کند. در این راستا، پژوهش صورت گرفته به صورت دائرةالمعارفی و در دو قسمت طبقه‌بندی شده، قسمت اول با موضوعات کلی‌تر و مفاهیم فلسفه و جامعه‌شناسی سیاسی و قسمت دوم شامل فلسفه سیاسی اسلام و تشیع است که با عنوان فلسفه و جامعه‌شناسی سیاسی دکتر شریعتی ارائه می‌شود.

نویسنده، مهم‌ترین ویژگی‌های طبقه‌بندی به‌کار برده شده در این پژوهش را به این شرح اعلام می‌کند که ۱. طبقه‌بندی مفاهیم اصلی و موضوعات تمامی ۳۵ جلد مجموعه آثار دکتر شریعتی ۲. بنیادی پژوهشگران و متفکران و اساتید علوم انسانی از مراجعه به مجموع آثار با مراجعه به این پژوهش ۳. گردآوری مطالب به شکل اسنادی ۴. قرار نگرفتن

مطالب این طبقه‌بندی تحت داوری علمی و ارزش‌گذاری، دکتر کچوئیان نویسنده مقدمه اصلی کتاب به تحلیلی کلی نسبت فلسفه سیاسی و جامعه‌شناسی سیاسی با اندیشه سیاسی شریعتی می‌پردازد. وی در ابتدا شرحی دارد بر این که به رغم نظرگاه شریعتی در باب فلسفه و انتخاب ایدئولوژی بر فلسفه و از سوی دیگر مشکل معرفت‌شناختی میان فلسفه و ایدئولوژی که به دو قلمروی متفاوت تعلق دارد، «می‌توان اندیشه سیاسی دکتر شریعتی را آن جا که فلسفه سیاسی را تنها به نظریه سیاسی محدود می‌کنیم به فلسفه سیاسی نزدیک بدانیم و آن جایی که فلسفه سیاسی را در درون یک نظام فلسفی جامع تعریف می‌کنیم دور از فلسفه سیاسی بدانیم» اما در باب جامعه‌شناسی سیاسی بدون تردید اندیشه سیاسی شریعتی را از سنخ جامعه‌شناسی سیاسی نمی‌داند و اشکال محتوایی بر آن وارد می‌سازد. اما از سوی دیگر معترف است که صحت و سقم نظریات جامعه‌شناسانه شریعتی را نمی‌توان مشمول اشکالات محتوایی دانست. زیرا صحت یک نظریه را مشروط به قرارگرفتن آن در یک حوزه علمی نمی‌داند. وی جامعه‌شناسی سیاسی و فلسفه سیاسی در اندیشه شریعتی را چنان در هم ادغام‌شده می‌داند که اغلب تفکیک آنها از هم مشکل است و آن را ناشی از وحدت و انسجام شدید در کلیت کار شریعتی می‌داند.

قسمت نخست این کتاب در ۵۲۰ صفحه و قسمت دوم در ۴۰۰ صفحه، توسط انتشارات «الهام» در سال ۱۳۷۴ منتشر شده‌اند.

میعاد با علی

(یادواره هجدهمین سالگرد شهادت دکتر علی شریعتی)

به کوشش حسن یوسفی اشکوری

در این مجموعه گزارش نشستی با عنوان «نقش دکتر شریعتی در جنبش نوگرایی اسلامی» با حضور «علیرضا بختیاری»، «مقصود فراست‌خواه» و «حسن یوسفی اشکوری» و مقالاتی با عناوین «دین و ایدئولوژی» نوشته «دکتر سیدهاشم آقاجری»، «بازخوانی شریعتی و نیازهای نسل ما» نوشته «محمدجواد غلامرضا کاشی»، «فرم و محتوا در اندیشه پیشگامان مفهوم‌گرایی اقبال و شریعتی» نوشته «فاطمه گوارایی» و «ضرورت اجتماعی دین ایدئولوژیک» نوشته «کیان پارسا» را خواهیم خواند. این کتاب در ۹۶ صفحه و توسط «نشر تفکر» در سال ۱۳۷۴ منتشر شده است.

«سال ۱۳۷۵»

شریعتی در نگاه مطبوعات

به کوشش قاسم میرآخوری و حیدر شجاعی

جمع‌آوری‌کنندگان این مجموعه کتاب، در مقدمه اعلام نموده‌اند که تمامی مقالات و مصاحبه‌ها و مطالبی که درباره دکتر شریعتی و اندیشه او در مطبوعات ایران و جهان به چاپ رسیده را در مجموعه حاضر لحاظ نموده‌اند به گونه‌ای که مطالب، از ابتدای سال ۱۳۵۶ تا پایان ۱۳۶۰ در جلد نخست، از ابتدای سال ۱۳۶۱ تا پایان ۱۳۶۸ در جلد دوم و از ابتدای سال ۱۳۶۹ تا پایان ۱۳۷۱ در جلد سوم قرار گرفته‌اند. جلد نخست این کتاب در ۴۶۸ صفحه و در سال ۱۳۷۵ و توسط انتشارات «قلم»، جلد دوم در ۴۸۰ صفحه در سال ۱۳۷۷ توسط انتشارات «قلم» و جلد سوم در سال ۱۳۷۸ توسط انتشارات «شادگان» منتشر شده‌اند. این مجموعه در قالب یک کتاب در سال ۱۳۸۷ توسط انتشارات «قلم» منتشر شده است.

«سال ۱۳۷۷»

جامعه‌شناسی اقتصادی از دیدگاه دکتر شریعتی
گرد آورنده دکتر حسن توانائیان فرد

نویسنده در صدد است اقتصاد را با رویکردی جامعه‌شناسانه از نگاه شریعتی مورد توجه قرار دهد. این نوشتار شامل دو جلد است، جلد اول خود شامل چهار بخش است، بخش اول کلیاتی در مورد تعریف علم اقتصاد، رابطه اقتصاد و ایدئولوژی، جامعه‌شناسی اقتصادی است، بخش دوم به تحولات اقتصاد از فئودالیسم تا سرمایه‌داری، تأثیرات ظهور بورژوازی، اخلاق طبقاتی، استفاده سرمایه‌داری از علم، الیناسیون (از خود بیگانگی) و خصوصیات اقتصادی قرون معاصر می‌پردازد. بخش سوم به مارکسیسم و اقتصاد پرداخته و به مواردی همچون تعیین تاریخی، فلسفه جبر تاریخ، زیربنای اقتصادی تاریخی، جبر اقتصادی اشاره دارد، بخش چهارم، می‌کوشد اقتصاد در اسلام را از نگاه شریعتی بازتعریف کند و با عناوینی همچون مروری بر سیستم اقتصادی اسلامی، هدف اقتصادی رسالت انبیا، فلسفه تاریخ، اخلاق و اقتصاد، فقه اسلامی به آن خاتمه می‌دهد. جلد دوم کتاب به شرح مفصل‌تری از جلد اول با همان عناوین پرداخته و بطور مبسوط‌تری همان موضوعات را تحلیل می‌کند.

جلد نخست این کتاب در ۴۴۸ صفحه و جلد دوم در ۳۹۸ صفحه، توسط انتشارات «چاپخش» در سال ۱۳۷۷ منتشر شده‌اند.

شریعتی و تاریخ اسلام

نویسنده عبدالرحیم قنوات

نویسنده در این کتاب به بحث و بررسی در خصوص آن دسته از آثار دکتر شریعتی پرداخته که به حوزه تاریخ اسلام تعلق دارد. سه بخش اول کتاب به دلایل رویکرد و توجه خاص دکتر شریعتی به تاریخ اسلام و

نیز ارائه فهرست توصیفی از آثار او می‌پردازد. بخش چهارم نیز بررسی گفتار دوم کتاب «نزاع سنت و تجدد» تألیف رسول جعفریان با عنوان «نقدی بر دروس اسلام‌شناسی در مشهد» است. در این راستا نویسنده که به جستجوی گسترده در آثار دکتر شریعتی و نیز منابع تاریخ اسلام پرداخته، خواننده را علاوه بر ضعف نقد وارده بر دروس اسلام‌شناسی مشهد با میزان اطلاعات دکتر شریعتی در تاریخ اسلام و نیز به متد پژوهشی وی در این زمینه آگاه می‌سازد. این کتاب در ۱۵۶ صفحه، توسط نشر «صالح» مشهد در سال ۱۳۷۷ منتشر شده است.

سیر تحول اندیشه دکتر شریعتی و فهرستگان آثار

به کوشش قاسم میرآخوری و حیدر شجاعی

در پیشگفتار کتاب می‌خوانیم «کتاب حاضر جهت آشنایی خوانندگان و پژوهشگران با سیر تحول و تکامل اندیشه و تأمل معنوی و تجربه‌های عینی و اشراقی شریعتی و آگاهی محققان با عناوین و موضوعات مندرج در مجموعه آثار تدوین شده است.» کتاب از دو بخش تشکیل شده، در بخش اول نوشتار و گفتار دکتر شریعتی به همراه چکیده‌ای از محتوا و مضمون نوشته‌ها و نیز سخن‌رانی‌ها به صورت زمانی تفکیک شده. در خاتمه بخش اول به توزیع موضوعات هفتگانه (آمار و ارقام صفحات مربوط به موضوعات جهان‌بینی، فلسفه تاریخ، انسان‌شناسی، جامعه‌شناسی، ایدئولوژی، انسان ایده‌آل و جامعه ایده‌آل) و عناوین آثار در هر سال پرداخته و در انتها، سیر تحول زمانی و موضوعی اندیشه شریعتی را به شکل نمودار هندسی نمایش می‌دهد. در بخش دوم، فهرستگان آثار شامل سه فهرست ارائه می‌شود، اول «فهرست عناوین آثار به ترتیب شماره مجموعه آثار»، دوم «فهرست عناوین آثار به ترتیب الفبا» و سوم «فهرست موضوعی مجموعه آثار» است. با این روش محققین با مراجعه به هر فهرست امکان دستیابی به سخن‌رانی و نوشته مورد نظر را خواهند داشت. این کتاب در ۲۷۶ صفحه، توسط نشر «قلم» در سال ۱۳۷۷ منتشر شده است.

کتابشناسی توصیفی شریعتی

نویسنده محمد اسفندیاری

کتابشناسی حاضر به دو بخش تقسیم شده، منابع مستقل و منابع غیرمستقل. در بخش اول به معرفی کتاب‌هایی پرداخته شده که به طور کامل درباره دکتر شریعتی است و در بخش دوم کتاب‌هایی معرفی شده که پاره‌ای از آن درباره‌ی اوست. در این کتابشناسی ۲۹۶ کتاب مستقل و ۵۳۸ کتاب غیر مستقل معرفی شده است. محدوده‌ی بررسی این کتابشناسی ۴۱ سال است و مشتمل بر کتاب‌ها، جزوه‌ها و بروشورها است، خواه چاپ

شده باشد و خواه به صورت فتوکپی پخش شده باشد. ویرایش اول این کتاب در ۴۸۲ صفحه، توسط انتشارات «خرم» قم در سال ۱۳۷۷ منتشر شد و ویرایش دوم این کتاب که به تصریح نویسنده در مقدمه، «ویرایش دوم اصلاحات و اضافاتی بسیار» دارد در ۳۷۴ صفحه، توسط انتشارات «صحیفه خرد» قم در سال ۱۳۸۹ منتشر شده است.

«سال ۱۳۷۸»

روشنفکران ایرانی و غرب
(سرگذشت نافرجام بومی‌گرایی)

مولف مهرزاد بروجردی، مترجم جمشید شیرازی این کتاب به گفته یرواند آبراهامیان «حیات روشنفکری پیچیده و پر از نوسان ایران مدرن را بررسی کرده است و از این رو برای اصحاب علوم اجتماعی و علاقه‌مندان به چگونگی همزیستی شرق‌شناسی و شرق‌شناسی وارونه اهمیت دارد». بروجردی در این کتاب، تحلیل خود از ترازنامه‌ی فکری روشنفکران ایران در پنج دهه‌ی اخیر را هم از طریق نگرشی اجمالی به محیط اجتماعی- اقتصادی کشور وهم از طریق مورد مذاقه قرار دادن آرای ده روشنفکر برجسته ایرانی ارائه می‌دهد. ده روشنفکر مورد نظر وی عبارتند از «سیدفخرالدین شادمان»، «احمد فردید»، «جلال آل احمد»، «علی شریعتی»، «سیدحسین نصر»، «احسان نراقی»، «حمید عنایت»، «داریوش شایگان»، «رضا داوری اردکانی» و «عبدالکریم سروش». در مقاله «علی شریعتی، لوتر بلندپرواز»، در بخش روشنفکران مذهبی غیر روحانی، به اندیشه‌های شریعتی پرداخته شده است.

چاپ اول این کتاب در ۳۴۰ صفحه، در سال ۱۳۷۸ و چاپ ششم آن در سال ۱۳۹۳ توسط «نشر و پژوهش فرزانه روز» منتشر شده است.

دکتر شریعتی، جستجوگری در مسیر «شدن»

نویسنده: سیدمحمد حسینی بهشتی

در کتاب حاضر نویسنده می‌کوشد که تصویری علمی و منصفانه از شریعتی ارائه دهد. شیوه بحث در بخش‌های مختلف این کتاب به نقل از ناشر، «رعایت صراحت و صلابت همراه با احترام و حفظ حرمت اشخاص درآمیخته به نقد و بررسی علمی و موازین اخلاقی همراه با ایجاز و وسواس و متکی به اسناد از سوی دکتر بهشتی» است. کتاب دارای سه بخش است. بخش اول آن به سخنرانی دکتر بهشتی که در ۲۹ خرداد ماه ۱۳۵۹ در دانشکده نفت آبادان ایراد کرده، اختصاص دارد. بخش دوم کتاب پاسخی است به ایرادات آیت‌الله مصباح یزدی بر آثار شریعتی به ویژه «خاتمیت»، و بخش سوم شامل دو مصاحبه از دکتر بهشتی است که در

واقع پاسخی است به پرسشهایی درباره نظرات دکتر شریعتی. این کتاب در ۱۱۰ صفحه، در سال ۱۳۷۸ توسط «بنیاد نشر آثار شهید بهشتی» منتشر شده است.

شریعتی، تنهای نسلها، همراه عصرها
نویسنده حمزه سلیم‌بیگی

نوشتار حاضر شرح و تفسیری است بر آثار و اندیشه‌های دکتر علی شریعتی که ضمن آن نگرش وی به موضوعاتی چون «حق و باطل»، «ایمان»، «انسان»، «تاریخ»، «جامعه»، «بایدها و نبایدها» و «دین و مذهب» تبیین می‌شود. در قسمتی از این کتاب می‌خوانیم «... آزادی حق بدیهی انسان است، انسان آزاد، انسان رسته از چهار زندان است، «طبیعت»، «تاریخ»، «جامعه» و «خویشتن» چهار زندان انسان است ... تا آگاهانه این چهار زندان را نشکنی، «آزاد بودن» کامل نیست و بی شکستن، «آزاد بودن» نیز هنر نیست».

این کتاب در ۶۰ صفحه، در سال ۱۳۷۸ توسط «نشر نوین پژوهش» منتشر شده است.

شریعتی به روایت اسناد ساواک

مرکز اسناد انقلاب اسلامی در سال ۱۳۷۸، مجموعه اسناد ساواک در باره شریعتی را در سه جلد و با نام «شریعتی به روایت اسناد ساواک» به چاپ رساند. چاپ‌گزینشی اسناد ساواک درباره شریعتی در «فصلنامه ۱۵ خرداد» با مدیر مسئولی سیدحمید روحانی و سردبیری مظفر نامدار در سال ۱۳۷۳، واکنش منفی بسیاری را در میان سیاستمداران و اهالی فرهنگ به دنبال داشت. «فصلنامه ۱۵ خرداد» با چاپ‌گزینشی اسناد مربوط به شریعتی، او را همکار ساواک در «پروژه روحانیت‌ستیزی» نظام شاهنشاهی معرفی کرده بود و سیدحمید روحانی که در آن زمان علاوه بر مدیر مسئولی این فصلنامه، مسئولیت مرکز اسناد انقلاب اسلامی را نیز به عهده داشت، متهم به سوءاستفاده از موقعیت خود برای افشاگری‌های مغرضانه شد. از همین رو مرکز اسناد انقلاب اسلامی، در زمان مدیریت «روح‌الله حسینیان» اقدام به چاپ تمامی اسناد مربوط به شریعتی کرد. در مقدمه کتاب می‌خوانیم «مرکز اسناد انقلاب اسلامی در راستای وظیفه خود مبنی بر ارائه تصویر شخصیت‌های معاصر، آن گونه که هستند و از اسناد آشکار و محرمانه استنباط می‌شود، هر چند خود را محق می‌داند تا شخصیت سیاسی وی را مورد قضاوت قرار دهد اما تنها به انتشار مجموع اسناد ساواک در مورد او اقدام نموده است. از آن جا که شخصیت دکتر علی شریعتی در حوزه عمل و اندیشه موضوع مناقشه جدی میان موافقین و مخالفین بوده است، مرکز اسناد سعی نموده ضمن رعایت بی‌طرفی، به نشر این اسناد اقدام نماید و در

این رهگذر قضاوت را به محققین واگذار کند تا شاید از عینیت اسناد نقبی به واقعیت زنند و به حقیقت قضاوت نزدیک شوند». این اسناد زندگی سیاسی دکتر شریعتی را از دهه سی تا یک سال پس از مرگش در بر می گیرد، به عبارتی نشان می دهد که او تقریباً در تمامی عمر «تحت نظر امنیتی» بوده است.

چاپ اول این کتاب سه جلدی در سال ۱۳۷۸ و چاپ دوم آن در سال ۱۳۹۷ توسط «مرکز اسناد انقلاب اسلامی» منتشر شده است.

شریعتی و دیالکتیک مبارزه

نوشته علی سروش

مکتوب حاضر، پس از انتشار کتاب «نهضت امام خمینی» تالیف سیدحمید روحانی که به اعتقاد نویسنده، چنان از سر بی اعتقادی یا پیشداوری بوده است که اهداف و عملکرد و رسالت اصلی دکتر شریعتی ناشناخته مانده و موجب گشایش یک روش و برخورد جدید در نگاه به شریعتی و اندیشه او تبدیل شده، نگاشته شده است. نویسنده هدف اصلی از نگارش این کتاب را در واقع مروری می داند بر رسالت شریعتی که برای گفتار و کردارش در نظر داشت و به آن جهت نیز داده است. کتاب شامل پنج فصل است. فصل اول با عناوین «شریعتی و رسالت اجتماعی روشنفکران» و «تقدم کار فرهنگی»، فصل دوم با عناوین «دیالکتیک مبارزه»، «طمع خام» و «فعلیت مبارزه، رویکرد فرهنگی»، فصل سوم با عنوان «ساختار سرگشتگی در نگارش تاریخ»، فصل چهارم با عنوان «شریعتی و مارتین لوتر» و فصل پنجم با عنوان «بازگشت به خویش، پیوند مذهب و ملیت». این کتاب در ۳۷۸ صفحه، در سال ۱۳۷۸ توسط انتشارات «بزرگمهر» منتشر شده است.

معبدی در کویر

بازخوانی عرفان در اندیشه دکتر شریعتی

نویسنده امیر رضایی

این کتاب درسگفتارهای نویسنده است که در سال ۱۳۷۷ در مرکز پژوهشهای فرهنگی دکتر شریعتی ارائه داده است. درسگفتارهایی که به شرح کلی سیر انقلاب روحی دکتر شریعتی می پردازد تا نشان دهد که عرفان شریعتی، زاده یک تحول و دگرگونی اساسی در ساختار وجودی او بوده است.

این کتاب در ۱۲۸ صفحه، در سال ۱۳۷۸ توسط انتشارات «قصیده» منتشر شده است.

درآمدی بر جامعه شناسی هنر به روایت دکتر شریعتی

نوشته محمدعلی زکریایی

این کتاب جهت آشنایی دانشجویان رشته هنر و دانشجویان رشته جامعه‌شناسی و اساتید و محققین مباحث زیبایی‌شناسی با جامعه‌شناسی هنر از منظر دکتر شریعتی توسط نویسنده (که خود دانشجوی دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه تهران بوده) به نگارش درآمده است. در این راستا وی اندیشه موضوعی شریعتی را در مورد هنر که به شکل پراکنده در مجموعه آثار وجود دارد در شش فصل طبقه‌بندی نموده است. این فصول به ترتیب عبارتند از ۱. شناخت انسان ۲. کلیات زیبایی‌شناسی ۳. ادبیات ۴. مفهوم هنر و ابعاد آن ۵. هنرها ۶. خویشاوندی هنر، مذهب و عرفان.

این کتاب در ۳۶۸ صفحه، در سال ۱۳۷۸ توسط انتشارات «آذریون» منتشر شده است.

«سال ۱۳۷۹»

در حاشیه متن

(دفتر اول از دفترهای بنیاد فرهنگی دکتر شریعتی)

دفترهای بنیاد به منظور ورودی دیگرگونه به اندیشه شریعتی منتشر شده است و طبق مقدمه کتاب «به هدف آن که هر کس با اراده و برداشت خویش به این گشایش دست یازد» دفتر اول شامل پنج مقاله است. عناوین مقالات به این شرح است، «نیندیشیده‌مانده‌های فلسفی اندیشه معلم شریعتی» نوشته «احسان شریعتی»، «دفاع جوهری از منطق درونی ایدئولوژی، رویارویی با برداشتهای نادرست» نوشته «حسین رهیاب»، «درباره شرایط امکان مدرنیته دینی» نوشته «سارا شریعتی»، «الگوهای امر تاریخی در اندیشه شریعتی» نوشته «سوسن شریعتی» و «در ضرورت ابهام‌زدایی از تفکر تاریخی شریعتی» نوشته «سیمین فصیحی».

این کتاب در ۲۰۸ صفحه، در سال ۱۳۷۹ توسط «بنیاد فرهنگی دکتر شریعتی» منتشر شده است.

روشنفکری و اندیشه دینی

رهیافتی جامعه‌شناختی به آثار و اندیشه دکتر علی شریعتی (مجموعه مقالات)

تالیف غلامعباس توسلی

این کتاب شامل مجموعه مقالاتی است که به صورت سخنرانی یا مقاله در مجامع دانشجویی و دانشگاهی و یا سالگرد شریعتی توسط نویسنده ارائه شده‌اند، این مقالات به گفته نویسنده هر چند که دارای هدف مشخص و معینی هستند اما میان شیوه کار و مشی دکتر شریعتی با این مقالات پیوستگی و ارتباط نزدیک وجود دارد. بخش اول کتاب به مقاله‌ای اختصاص دارد که به شرح مختصر زندگی و تحلیلی جامع از

اندیشه شریعتی می‌پردازد. بعدها این مقاله همراه چند مقاله دیگر توسط حامد الگار استاد دانشگاه برکلی آمریکا به انگلیسی ترجمه شد و به نام «درباره جامعه‌شناسی اسلام» در همان دانشگاه به چاپ رسید و پس از مدتی به زبان‌های عربی و اسپانیایی نیز چاپ شد. مقالات بعدی با نقش دکتر به عنوان آغازگر «انقلاب فرهنگی» آغاز و به روش علمی دکتر و تکیه او بر تاریخ و دیدگاه او نسبت به نهضت و نهاد خاتمه می‌یابد. بخش دوم کتاب نیز مجموعه سخنرانی‌های است که عمدتاً درباره دین و جامعه و فلسفه تاریخ ایراد گردیده است و آخرین مقاله بحثی در مورد مدینه فاضله بونصر فارابی است. این کتاب در ۴۶۴ صفحه، در سال ۱۳۷۹ توسط «نشر قلم» منتشر شده است.

شریعتی و سروش

(بررسی مقابله‌ای آرا و نظریات)

مولف بهنام عربی زنجانی

نوشته حاضر، تلاشی است در تبیین مقابله آرا و افکار دو تن از شخصیت‌های دینی در سیر تحولات فکری سی سال اخیر کشور در باب دین و جایگاه آن در میان مردم. نگارنده در این نوشتار، مقولات ذیل را از منظر شریعتی و سروش بررسی می‌کند: «دین»، «ایدئولوژی»، «حکومت و مردم»، «روشنفکری و آزادی» و «حوزه، دانشگاه، فقه و ولی فقیه». مولف در مقدمه می‌نویسد «این دو اندیشمند، تاثیرات مختلفی را در عرضه تفکرات دینی و مذهبی داشته و دیگر این که هر دوی آن‌ها متعلق به جناح اپوزیسیون ملایم مذهبی کشور می‌باشند. سروش در باب دین بر این باور است که یکی از علل دین‌گریزی نسل حاضر، عدم تطبیق و هماهنگی منطقی عقل، دین و عصر است. وی یکی از عوامل گرایش به مدرنیته و تحجری پنداشتن دین از سوی جوانان را عدم هماهنگی حوزه با علم می‌داند و نه علم با حوزه و دین. شریعتی دین و دنیا را با هم آشتی داد و سروش نیز شریعت را برای دنیا تفسیر کرد. سروش یک دین‌شناس است و شریعتی یک اسلام‌شناس (شیعه‌شناس). ... در نظر سروش افتراقی بین مسیحیت و اسلام وجود ندارد و مهم‌ترین مسئله در باب دین برای او رابطه علوم امروزی است با دین و تاثیری که بر همدیگر دارند. شیعه برای شریعتی همه چیز است ولی برای سروش این چنین نیست. شریعتی یک ایده‌الیست اسلامی است که با «بایدها» توده‌ها را به حرکت و تکاپو وامی‌داشت. اما سروش یک تصور رئالیستی و فرامدرنی از دین دارد. ... سروش حکومت اسلامی را نشأت گرفته از دین می‌داند، ولی شیوه حکومت‌کردن و نحوه اداره کشور را مبتنی بر علم روز می‌داند. وی معتقد است دین نمی‌تواند در بطن خود یک تئوری سیاسی

داشته باشد. شریعتی به یک جامعه پلورالیستیکی (تکثرگرا) به مفهوم عام آن، طوری که سروش مد نظر داشت، اعتقاد خاص پیدا نکرد و تنها کسانی را بهترین افراد جامعه تلقی می‌کرد که مرام‌نامه انقلابی را مو به مو اجرا نمایند. لکن دموکراسی هر دوی آنها، دموکراسی مصطلح در غرب نیست. ... در برخی مواقع سروش، شریعتی را متهم به ترویج یکنواختی در سطح جامعه می‌کند که آن مغایرت با اصول صراط‌های مستقیم و مشخص جامعه پلورالیستیکی (تکثرگرا) دارد. و نمونه‌های افراطی چنین ایدئولوژیک‌اندیشی را وهابیت در میان اهل سنت و اخباریت در بین اهل تشیع ذکر می‌کند. شریعتی ایدئولوژی را نوعی روح حیات‌بخش، و سروش آن را قرائتی ناصواب از اسلام می‌داند».

کتاب در ۱۴۴ صفحه در سال ۱۳۷۹، توسط انتشارات «اخوان» منتشر شده است.

چرا هوادار دکتر شریعتی شده‌ام؟

نوشته دکتر حسین رزم‌جو

این کتاب مجموعه‌ای از سخنرانی‌ها و مقالات و نیز از آثار مصوب کمیته علمی «همایش بازشناسی آثار و اندیشه‌های دکتر شریعتی» است که در مهر ماه سال ۱۳۷۹ با همکاری دانشگاه فردوسی و معاونت فرهنگی و اجتماعی وزارت علوم و تحقیقات و فن آوری برگزار گردید. این کتاب در ۴۰۸ صفحه، در سال ۱۳۷۹ توسط انتشارات «ایران نما» مشهد منتشر شده است.

مثل مردمک چشم خویش

(گفت‌وشنودی با مجید شریف، علی طهماسبی، امیر رضایی و محمد بقایی)

گفت‌وگوکنندگان خسرو آذربایجانی و مسعود دمیری

چهارمین جلد از مجموعه «دفترهای سبز» انتشارات یادآوران به مصاحبه خسرو آذربایجانی و مسعود دمیری با شریعتی‌پژوهان زیر اختصاص دارد. عناوین گفت‌وشنودها به این شرح است، «شریعتی، آغاز یا عبور؟» گفتگو با مجید شریف، «غربت تأویل متن» گفتگو با علی طهماسبی، «اکنون انسانی شریعتی» گفتگو با امیر رضایی و «اقبال، روشنفکر و مذهبی» گفتگو با محمد بقایی.

این کتاب در ۲۰۰ صفحه، در سال ۱۳۷۹ توسط «نشر یادآوران» منتشر شده است.

شریعتی دیگر

گردآوری حسین قنبری (شاهین)

نویسنده، کتاب را جهت شناساندن اندیشمندان ایرانی به نسل جدید ایران ارائه می‌کند تا با توجه به طرح مساله گفت‌وگوی تمدن‌ها از

سوی ایران به جهانیان، در این گفتگو مسلح به نظریات اندیشمندانی هم چون شریعتی باشند. کتاب دارای هفت بخش است. بخش اول «مروری بر زندگی علی شریعتی»، بخش دوم «جهان‌بینی»، بخش سوم «عرفان»، بخش چهارم «رابطه ملیت و مذهب»، بخش پنجم «طریقت انسان‌شدن آدمی»، بخش ششم «نگاهی به تاریخ فردا» و بخش هفتم «چه باید کرد؟». این کتاب در ۳۲۸ صفحه، در سال ۱۳۷۹ توسط «نشر آفرینش» منتشر شده است.

برداشته‌های علی شریعتی از آیات قرآن مجید

تالیف عبدالکریم شریعتی مزینانی

کتاب حاضر اندیشه دکتر شریعتی را در مورد آیات قرآن مورد بررسی قرار داده و از سوی دیگر تفسیر شریعتی از آیات را با تفاسیر مفسرین مطرح همچون آیت الله طباطبایی مورد قیاس قرار می‌دهد. این کتاب در ۱۶۰ صفحه، در سال ۱۳۷۹ توسط «نشر سایه» منتشر شده است. جلد دوم این کتاب تحت عنوان «اندیشه دکتر علی شریعتی مزینانی بر آیات قرآن مجید» در ۱۵۰ صفحه، در سال ۱۳۸۲ توسط «نشر جلیل» مشهد منتشر گردیده است. در واقع جلد دوم تکمیل‌کننده جلد نخست است با این ویژگی که قسمت‌های دیگری از آیات قرآن به همراه موضوعات و مطالب برجسته و ممتاز در مجموعه آثار به آن افزوده شده است.

جایگاه علم و روش در اندیشه دکتر علی شریعتی

پژوهش و تدوین محمدعلی زکریایی

دانشگاه فردوسی مشهد در سال ۱۳۷۹ با همکاری معاونت فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و به کمک جهاد دانشگاهی به برگزاری «همایش بازشناسی اندیشه‌های دکتر علی شریعتی» اقدام نمود که این کتاب اولین ماحصل آن همایش است. کتاب حاضر کوششی جهت ارائه علم‌شناسی و روش‌شناسی از دیدگاه شریعتی است. نویسندگان معتقد است که طرح روش‌شناخت اسلام و متدولوژی علم توسط شریعتی توجه بسیاری از روشنفکران، پژوهش‌گران و شخصیت‌های دینی را به این موضوع مهم معطوف کرده است. ویژگی‌های اصلی این کتاب به نقل از نویسندگان در پیش‌گفتار چنین است «مجموعه این دفتر، پژوهش‌گران را از مراجعه به مجموعه آثار دیگران به صورت موضوعی پیرامون علم‌شناسی و روش‌شناسی بی‌نیاز می‌کند. همچنین این اثر به عنوان مواد اولیه یک پژوهش در حوزه علم‌شناسی و روش‌شناسی است و این یک مجموعه تخصصی در حوزه فلسفه علم و روش‌شناسی نیست، بلکه درآمدی بر علم‌شناسی و روش‌شناسی به مفهوم عام از منظر دکتر شریعتی است». این کتاب در ۲۷۲ صفحه، در سال ۱۳۷۹ توسط «جهاد دانشگاهی» واحد

مشهد منتشر شده است.

فهرست توصیفی آثار دکتر شریعتی
عبدالرحیم قنوات

دانشگاه فردوسی مشهد در سال ۱۳۷۹ با همکاری معاونت فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و به کمک جهاد دانشگاهی به برگزاری «همایش بازشناسی اندیشه‌های دکتر علی شریعتی» اقدام نمود که این کتاب دومین حاصل آن همایش است. در کتاب حاضر مبنای کار فهرست‌نویسی مجموعه آثار به روز است. نظم و ترتیب این فهرست با نظم و ترتیب مجموعه آثار تفاوت دارد، در این فهرست تک تک کتب، مقالات، متن درس‌ها، سخنرانی‌ها و نوشته‌های حتی کوتاه ولی مستقل نیز لحاظ شده است. ترتیب کار الفبایی است. ابتدا مشخصات کتاب‌شناختی هر اثر آمده و به دنبال آن معرفی مجملی از اثر مورد نظر قرار گرفته است.

این کتاب در ۱۹۲ صفحه، در سال ۱۳۷۹ توسط «جهاد دانشگاهی» واحد مشهد منتشر شده است.

مجموعه مقالات همایش بازشناسی اندیشه‌های دکتر علی شریعتی دانشگاه فردوسی مشهد ۲۰ و ۲۱ مهر ماه ۱۳۷۹
به کوشش جواد میزبان

دانشگاه فردوسی مشهد در سال ۱۳۷۹ با همکاری معاونت فرهنگی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری و به کمک جهاد دانشگاهی به برگزاری «همایش بازشناسی اندیشه‌های دکتر علی شریعتی» اقدام نمود که این کتاب سه جلدی، سومین حاصل آن همایش است. کمیته علمی همایش (با حضور اساتیدی همچون حمید احمدی، نجف‌قلی حبیبی، هادی خانیکی، هاشم آقاجری، حسین رزم‌جو و ...) پس از فراخوان از میان ۱۸۹ مقاله دریافتی، تنها ۷۲ مقاله را پذیرفت که آن مقالات در سه جلد به چاپ رسید. از میان مقالات چاپ شده می‌توان به «همنظری میان شریعتی و مکتب فرانکفورت» نوشته دکتر مسعود پدram، «روشنفکری دینی در ایران» نوشته مصطفی درایتی، «مفهوم‌سازی از ملیت و مای جمعی» نوشته تقی رحمانی، «شریعتی و روشنفکران زمانه» نوشته زهرا رهنورد، «عصر شریعتی و اندیشه‌های سیاسی آن» نوشته صادق زیباکلام، «اصلاح دین در اندیشه دکتر شریعتی» نوشته عبدالکریم شریعتی، مزینانی، «دکتر شریعتی و سکولاریسم» نوشته بیژن عبدالکریمی، «رمانتیسیم و شریعتی» نوشته حاتم قادری، «شریعتی الگوی بت‌گونه» نوشته چارلز کورزمن و «فرم و محتوی در اندیشه دکتر شریعتی» نوشته سیدحسین مجتهدی و فاطمه گوارایی اشاره نمود.

این مجموعه سه جلدی، در سال ۱۳۷۹ توسط انتشارات «دانشگاه فردوسی» مشهد منتشر شده است.

«سال ۱۳۸۰»

رند خام

(زمانه، زندگی و آرمان‌ها)

(شریعت‌شناسی - جلد ۱)

نویسنده رضا علیجانی

این کتاب بخش اول از سلسله درس‌هایی است که توسط نویسنده تحت عنوان «شریعت‌شناسی» در «دفتر پژوهش‌های فرهنگی دکتر شریعتی» برگزار می‌گردید. نویسنده معتقد است از آن جایی که دکتر شریعتی در عرصه اندیشه، خاصه اندیشه نوگرایی دینی از مؤثرترین متفکران معاصر است، تحلیل سیر اندیشه معاصر ایران بدون توجه به آرا و افکار وی میسر نخواهد بود. به علاوه شریعتی از مهمترین نظریه‌پردازان چپ و رادیکال مذهبی و معنوی و نیز از میراث‌گذاران سوسیال دموکراسی مذهبی و معنوی در ایران محسوب می‌شود، در نتیجه شناخت اندیشه چپ و سوسیال دموکراسی مذهبی و معنوی که همواره یکی از جریان‌ات اثرگذار در جامعه ایرانی بوده است نیز بدون شناخت افکار دکتر شریعتی امکان‌پذیر نخواهد بود. این نوشتار به شریعتی از جنبه‌های فکری، اجتماعی، عاطفی و به ویژه به منش، روحیات و خلقیات می‌پردازد که شامل چهار فصل است، با این عناوین، ۱. «جامعه‌شناسی معرفت (دوران شریعتی)»، بررسی ویژگی‌های فکری، سیاسی، اقتصادی و نیز منشی و خصلتی شریعتی با بیان مقدمه‌ای تئوریک ۲. «روانشناسی معرفت (زندگی شریعتی)»، ارائه تصویری از ویژگی‌های دکتر شریعتی با پرداختن به زندگی شریعتی و روان‌شناسی معرفتی وی ۳. «دیالکتیک جادویی واقعیت و آرمان (آرمان شریعتی)» نقد و بررسی ضرورت بحث در مورد آرمان، چالش با آرمان‌ها، مبانی دیالکتیک آرمان و در نهایت عرفان، برابری، آزادی ۴. «مدل، برنامه و روش، جهت عرفان، برابری، آزادی (مدل سوسیال - دموکراسی شریعتی)» بررسی این که شریعتی مدل و طرح خاصی برای آرمان سه‌گانه خود دارد یا نه. کتاب در ۲۷۲ صفحه در سال ۱۳۸۰، توسط انتشارات «شادگان» منتشر و در سال ۱۳۸۷، توسط انتشارات «قلم» تجدید چاپ شده است.

«سال ۱۳۸۱»

اصلاح انقلابی

(شریعت‌شناسی - جلد ۲)

نویسنده رضا علیجانی

این کتاب بخش دوم از سلسله درس‌هایی است که توسط نویسنده تحت عنوان «شریعت‌شناسی» در «دفتر پژوهش‌های فرهنگی دکتر شریعتی» برگزار می‌گردید. در این کتاب تلاش شده با بررسی و تحلیل آثار و آرا و اندیشه‌های دکتر شریعتی، استراتژی (راهکار) وی برای نجات ایران از وضعیت عقب‌افتادگی و ایجاد تغییر و نوسازی و ترقی جامعه ایرانی تبیین گردد. به زعم نویسنده «شریعتی جوان، وقتی با به میان‌سالی می‌گذارد و از دوران جوانی و تقلید و ترویج راهکارهای رایج زمانه، چه حرکت پارلمانی و چه مبارزه تند و قهرآمیز، عبور می‌کند، به تدریج خود مبدع راهکار و استراتژی جدیدی می‌شود که بعداً از آن به عنوان رنسانس و نوزایی فرهنگی، بازگشت به خویش، تصفیه و استخراج منابع فرهنگی، آگاهی و خودآگاهی، تکیه بر مذهب، پروتستان‌تیسیم اسلامی، انتقال تضادها از عینیت جامعه به ذهنیت مردم توسط روشنفکران و ... یاد می‌کند» نویسنده در این کتاب به دنبال آن است تا دریابد که شریعتی برای رسیدن به آرمان‌ها و جامعه مطلوب خود، که مستلزم تغییر و تحولی جدی در جامعه‌اش بود، چه راهکار و راهبردی را دنبال می‌کرد و از چه راهی می‌خواست از وضعیت موجود جامعه‌اش، به وضعیت مطلوبی که تصور می‌کرد، برسد. مهم‌تر از همه این که از نظر او حاملان و عاملان این تغییر چه کسانی هستند؟ طبقه کارگر، احزاب و مبارزان سیاسی، توده مردم، روشنفکران یا دیگران؟ بر همین اساس در بخش دیگری از کتاب تلاش شده روشن گردد که شریعتی با همه آرمان‌ها و راهکارهایی که برای جامعه و نسلش مطرح می‌کرد، خود چگونه فردی بود، چه شخصیت و منشی داشت و از خود او می‌بایست چه توقعی داشت؟ یک نویسنده، یک چریک، یک فعال سیاسی، یک استاد دانشگاه و یا یک مصلح اجتماعی؟ کتاب از دو فصل تشکیل شده، در فصل اول نخست به مفهوم استراتژی، عوامل تکوین استراتژی، پیشینه تاریخی استراتژی‌ها در ایران (از دوره قاجار تا دهه ۱۳۵۰) اشاره شده، سپس استراتژی شریعتی تشریح و تبیین می‌گردد. مطالب این فصل با دو پیوست همراه است ۱. نسبت کار فکری و سیاسی در استراتژی شریعتی، ۲. نسبت روشنفکران و قدرت در اندیشه شریعتی. در فصل دوم نیز تلاش شده جایگاه شریعتی به عنوان مصلح اجتماعی انسان‌گرا تعیین و تبیین گردد.

کتاب در سال ۱۳۸۱، توسط انتشارات «یادآوران» منتشر شده است.

بار دیگر شریعتی

(خاطرات ناگفته □ دکتر محمدمهدی جعفری)

(به همراه متن وصیتنامه دکتر شریعتی پس از بیست و پنج سال)

به کوشش قاسم یا حسینی

بخشی از این کتاب مجموعه خاطرات دکتر جعفری است که توسط قاسم یاحسینی به رشته تحریر درآمده. از ویژگی‌های این کتاب پرداختن به جریان‌ات و ناگفته‌های شخصیت، زندگی و مبارزات شریعتی است. وقایعی همچون نظر رهبران اولیه سازمان مجاهدین خلق نسبت به شریعتی، موضع‌گیری شریعتی در مورد جریان‌ات ۱۳۵۴ سازمان مجاهدین، چگونگی و چرایی اختلاف شهید مطهری با دکتر شریعتی، ماهیت فرقان و نسبت آن با شریعتی، مواضع روحانیت همچون مصباح یزدی و شهید بهشتی در مورد دکتر شریعتی، و ... که بیشک به روشن کردن زوایای تاریک وقایع تاریخی کمک خواهد کرد.

این کتاب در ۲۲۴ صفحه، در سال ۱۳۸۱ توسط انتشارات «نگاه امروز» منتشر و در سال ۱۳۸۸ تجدید چاپ شده است.

خودکاوی ملی در عصر جهانی شدن

(دفتر دوم از دفترهای بنیاد فرهنگی دکتر شریعتی)

دفترهای بنیاد به منظور ورودی دیگرگونه به اندیشه شریعتی منتشر شده است و طبق مقدمه کتاب «به هدف آن که هر کس با اراده و برداشت خویش به این گشایش دست یازد» دفتر دوم شامل هشت مقاله است.

عناوین و نام نویسندگان به این شرح است، «جای پای اساطیر در کیستی ایرانیان» نوشته «محسن بنائی»، «ماهیت، موانع و امکانات نوسازی هویت ایرانی» نوشته «حسین رهیاب»، «درباره هویت ملی» نوشته «احسان شریعتی»، «چهره جهانی‌گر، چهره جهان‌نزده!» نوشته «سارا شریعتی»، «نگاهی به ماهیت نوسازی سنت در ایران عصر قاجار» نوشته «سیمین فصیحی»، «شریعتی، بحران هویت ایرانی و ذهن بنیادی» نوشته «فرزین وحدت» با ترجمه «سیمین فصیحی»، «آیة ایران» نوشته «جراردو نیولی» با ترجمه «الهام کوشا» و «درآمدی بر بازشناسی هویت ایرانی در اندیشه شریعتی» نوشته «محسن مینوی».

این کتاب در ۲۹۰ صفحه، در سال ۱۳۸۱ توسط انتشارات «قصیده‌سرا» منتشر شده است.

ققنوس عصیان، روایتی دیگر از اندیشه دکتر شریعتی

(دفتر سوم از دفترهای بنیاد فرهنگی دکتر شریعتی)

دفترهای بنیاد به منظور ورودی دیگرگونه به اندیشه شریعتی منتشر شده است و طبق مقدمه کتاب «به هدف آن که هر کس با اراده و برداشت خویش به این گشایش دست یازد» دفتر سوم شامل دوازده مقاله است.

عناوین و نام نویسندگان به این شرح است، «شریعتی، خروس بی‌محل» نوشته علی رهنما، «دموکراسی و گفتمان نئوشریعتیست» نوشته فرید مرجایی، «شریعتی معلم، فصلی از حیات اجتماعی و فکری شریعتی» نوشته علی قاسمی، «سیمای یک زندانی، نگاهی به کتاب شریعتی به

روایت اسناد ساواک» نوشته سوسن شریعتی، «الگوهای تفکر اجتماعی شریعتی» نوشته رضا امینی، «رادیکالیسم از دو دیدگاه، گفتمان کلاسیک و نو رادیکالیسم شریعتی» نوشته مجتبی مهدوی، «شریعتی و ماسینیون» نوشته یان ریشارد با ترجمه سارا شریعتی، «بررسی چند اثر دانشگاهی در مورد شریعتی» نوشته علی نیک‌آیین، «مذهب و انقلاب در دنیای مدرن، اسلام علی شریعتی و انقلاب ایرانی» نوشته نقی یوسفی، «زندگی و ایدئولوژی شریعتی» نوشته پرواند آبراهامیان، «آرمان‌گرایی اسلامی، بیوگرافی سیاسی علی شریعتی» نوشته علی رهنما و «چند ملاحظه کلی به جای نقد و بررسی» نوشته علی نیک‌آیین. این کتاب در ۳۲۸ صفحه، در سال ۱۳۸۱ توسط انتشارات «قصیده‌سرا» منتشر شده است.

تبارشناسی عقلانیت مدرن

قرائتی پست‌مدرن از اندیشه دکتر علی شریعتی

نویسنده سیدمحمدامین قانع‌راد

کتاب در ۹ فصل به نسبت اندیشه‌های شریعتی و اندیشه پست‌مدرن پرداخته است. مولف کتاب، دکتر قانع‌راد، در مقدمه این کتاب می‌نویسد «تاکنون برای دفاع از اندیشه‌های شریعتی آثار متعددی عرضه شده که درصدد پاسخ‌گویی و رفع اتهام برآمده‌اند. در این رساله بسیاری از نقدهای نوگرایان بر شریعتی نه تنها پذیرفته می‌شود بلکه بر آن تاکید می‌گردد، برای مثال جنبه‌های عمل‌گرایانه اندیشه‌های او، توجه او به ابعاد و مضامین غیر شناختی معرفت در ارزیابی اندیشه‌ها، طرح ایدئولوژی به مثابه جامه‌ای خاص به اندامی معین، نقد عقلانیت به علم و مدرنیته. اما بر مبنای رویکرد این نوشتار، ارزیابی این انتقادات در چارچوب دوگانه‌اندیشی سنت و مدرنیسم ممکن نیست و برخی یا بسیاری از اندیشه‌های شریعتی هنگام سنجش با این معیار دوگانه، توان مقاومت خود را از دست می‌دهند. به نظر ما این مبنای ارزیابی را باید تغییر داد. این نوشتار از این دوگانه‌اندیشی فراتر می‌رود و معیاری متفاوت را برای ارزیابی اندیشه‌های شریعتی ارائه می‌دهد. این معیار متفاوت، موج سوم اندیشه بشری یعنی پسامدرنیسم است که با سنت‌گرایی و مدرنیسم تمایز دارد. این معیار متفاوت، یک قالب سوم برای گنجاندن اندیشه‌های شریعتی نیست، زیرا پسامدرنیسم به عنوان یک قالب فکری یکسان و همگون وجود ندارد بلکه پسامدرنیسم‌ها وجود دارند. ... بیشک شریعتی، نخواه، نوجو و در معنای عمومی کلمه نوگرا بود ولی در عین حال او در کنار واسازی و شالوده‌شکنی سنت‌ها، روایت یگانه عقل و علم مدرن را به چن و چرا می‌کشد و سبک‌های فکری مدرن را ساختارشکنی می‌کند تا

تضادها و ناهمگونی‌های درونی آنها را آشکار سازد. شریعتی همچون نیچه و سنت جدید فوکویی، رابطه بین معرفت و قدرت را کشف می‌کند و مفهوم ایدئولوژی را برای بیان تبارشناسی دانش به کار می‌گیرد...» چاپ اول کتاب در سال ۱۳۸۱، در ۳۴۲ صفحه و چاپ دوم در سال ۱۳۹۷، در ۳۶۲ صفحه با افزودن نقد دکتر بیژن عبدالکریمی، توسط انتشارات «نقد فرهنگ» منتشر شده است.

شریعتی و بازفهمی دین

نویسنده محمدیاسین دژاکام

نویسنده در این نوشتار دین را همچون دیگر پدیده‌های اجتماعی ناگزیر از آفت‌زدگی می‌داند و اسلام نیز با تغییر از اسلام نبوی و تشیع علوی به اسلام اموی و تشیع صفوی حکایت از صدق این گفتار دارد. نویسنده معتقد است که روشنفکران بسیاری برای زدودن آفات وارده بر اسلام پا به عرصه گذاشتند و شریعتی از جمله این افراد بود. اما وی احیاگری شریعتی را با معاصرین او، همچون مطهری، متفاوت می‌داند و بر این تفاوت پنج ویژگی قائل است «۱. احیاگری درونی و بیرونی. احیاگری درونی آرایش دین است و احیاگری بیرونی به پیرایش دین یا توانمند کردن دین نظر دارد. نویسنده شریعتی را احیاگر بیرونی می‌داند و مطهری را احیاگر درونی ۲. احیاگری شریعتی بر پایه توانمندی دینی استوار بود و احیاگری مطهری بر پایه خلوص و ناب بودن دین استوار بود ۳. شریعتی در احیاگری خود برخلاف مطهری و دیگران که به ترمیم، لکه‌گیری و وصله‌اندازی مشغول بودند، به فکر بازسازی کل اندیشه دینی بود ۴. شریعتی تنها روشنفکری است که مدلی با عنوان «طرح هندسی» دارد تا به کمک آن از تکه‌تکه شدن اسلام و تشیع ممانعت به عمل آورد ۵. برخلاف مطهری که تنها به دنبال احیای اندیشه‌های دینی بود، شریعتی در پی احیای مسلمانان بود و در واقع وی هم به وجود دین و هم به ماهیت دین توجه داشت.

کتاب در سال ۱۳۸۱، در ۱۴۸ صفحه توسط «مؤسسه نشر و تحقیقات ذکر» منتشر شده است.

تقلیدگری و مدرنیته از دیدگاه دکتر شریعتی

نویسنده وحید قربانی

نویسنده عامل عقب‌ماندگی و انحطاط ایران را در تقلیدگری ایرانیان (چه از غرب و چه از سنت‌های پوسیده گذشتگان) دانسته و می‌کوشد که با طرح دیدگاه شریعتی نسبت به تقلید، راه‌کارهای نوینی را برای مقابله با این عقب‌ماندگی و انحطاط به خوانندگان ارائه دهد. این کتاب دارای چهار فصل است. به ترتیب فصل اول «آشنایی با معنای

تقلید در زبان فارسی»، فصل دوم «روانشناسی و تقلید»، فصل سوم «جامعه‌شناسی و تقلید» و فصل پایانی «شریعتی و جامعه‌شناسی تقلید».

کتاب در ۲۳۲ صفحه در سال ۱۳۸۱، توسط انتشارات «اخوان» منتشر شده است.

مطهری و شریعتی

نقد و نگاهی گذرا بر اندیشه‌های دو روشنفکر معاصر
تالیف رحیم مویدی (شاهد تبریزی)

نویسنده کتاب با نگاهی بر اندیشه دو متفکر معاصر، مطهری و شریعتی، به بررسی تطبیقی مفاهیمی همچون جهان‌بینی، اصول عقاید، شرک و کفر، نبوت، معاد و... پرداخته است. جلد نخست کتاب در سال ۱۳۸۱ و جلد دوم در سال ۱۳۸۹، توسط انتشارات «فروغ آزادی» تبریز منتشر شده است.

جامعه‌شناسی توسعه فرهنگی

(کندوکاوها و پنداشته‌های شریعتی)

تالیف فیروز راد؛ با همکاری ناهید جهانی نسب

این کتاب به نسبت اندیشه‌های شریعتی و توسعه فرهنگی در دو بخش و هشت فصل پرداخته است. نویسنده معتقد است که شریعتی با طرح تز بازگشت به خویش توانسته است پاسخی برای فرهنگی و اجتماعی الیناسیون (از خود بیگانگی) در جوامع در حال توسعه پیدا کند. شریعتی برای تحقق توسعه همه جانبه به روشنفکران دینی امیدوار است.

کتاب در سال ۱۳۸۱، در ۴۱۶ صفحه توسط انتشارات «چاپخش» منتشر شده است.

«سال ۱۳۸۲»

باز صفها اشتباه نشود

(شریعتی‌شناسی - جلد ۳)

نویسنده رضا علیجانی

این کتاب بخش سوم از سلسله درس‌هایی است که توسط نویسنده تحت عنوان «شریعتی‌شناسی» در «دفتر پژوهش‌های فرهنگی دکتر شریعتی» برگزار می‌گردید. نویسنده، کتاب را بر اساس پلورالیسم حاکم بر تفکر ایران، به دلیل ورود مدرنیته به اندیشه ایرانی و ایجاد تکثر و چندگونگی استوار می‌سازد. به اعتقاد او در این میان روشنفکری دینی نیز از تکثر در امان نخواهد ماند و دیگر به یک فرد یا قطب و یا یک گفتمان و پرادایم غالب منتسب نخواهد گردید.

در نتیجه برای شناخت حرکت روشنفکری و خاصه روشنفکری مذهبی باید به گونه‌شناسی انواع آن پرداخت. جهت نیل به این مقصود، بخش سوم شریعت‌شناسی می‌کوشد که به متن و محتوای اندیشه وی نزدیک شود تا با یافتن تفاوت میان الگوی اندیشه و سنت فکری شریعتی با دیگر نحله‌ها و الگوهای موجود، مقایسه‌ای انجام دهد. در نهایت سنت فکری شریعتی به عنوان رویکردی وجودی، اجتماعی رادیکال ارزیابی می‌شود. در فصل دوم، نویسنده به تاثیر گفتمان شریعتی در جامعه اشاره دارد و استراتژی شریعتی را به شکل عینی و انضمامی مورد بررسی قرار داده و به این نتیجه می‌رسد که در طی انقلاب اسلامی، دو نوع رادیکالیسم (روشنفکری، کاریزماتیک) به شراکتی نافرمام رسیده است به دلیل آن که این شراکت میان دو گفتمان صورت نگرفت بلکه میان پیروان آنها، یعنی در ذهن مخاطبان جوان صورت گرفت که به یک تراژدی منتهی گشت. بنابراین برای رسیدن به فرجام باید با گونه‌شناسی دقیق به بازخوانی این پارادایم و سنت فکری پرداخت. کتاب در ۳۰۴ صفحه در سال ۱۳۸۲، توسط انتشارات «یادآوران» منتشر شده است.

اندیشه سیاسی شریعتی و نقد شریعتیسم

رضا شاکری

کتاب دارای دو بخش است، بخش اول با نام روزگار شریعتی، می‌کوشد شناخت شریعتی را از مجرای اندیشه سیاسی او در پنج فصل ارائه دهد. نویسنده تلاش دارد مجاری اندیشه سیاسی شریعتی را در نسبت اندیشه وی با سیاست و اندیشه سیاسی، مبانی اندیشه سیاسی، روش در اندیشه سیاسی و متن اندیشه سیاسی، بازخوانی و تبیین کند. بخش دوم (فصل ششم) روشی را در درک و خوانش کلیت اندیشه سیاسی شریعتی، جهت شناخت و نقد آن ارائه می‌کند. نویسنده هدف کتاب را تلاش در جهت ارائه روایتی برای شناخت دکتر شریعتی در چارچوب اندیشه سیاسی وی می‌داند که متضمن درک همزمان سه حوزه کویریات، اسلامیات و اجتماعیات است.

کتاب در ۲۸۴ صفحه در سال ۱۳۸۲، توسط «پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی» منتشر شده است.

شریعتی و ساواک

(مروری تحلیلی بر سه جلد اسناد ساواک درباره دکتر شریعتی)

(شریعت‌شناسی - جلد ۶)

رضا علیجانی

کتاب حاضر نقدی است بر کتاب «شریعتی به روایت اسناد ساواک» که در

سال ۱۳۷۸ توسط مرکز اسناد انقلاب اسلامی تدوین و منتشر شده است. نویسندگان تلاش می‌کنند با نزدیک شدن به شخصیت و منش فردی شریعتی از طریق آن چه در زندان و سلول انفرادی بر شریعتی گذشته، با شناخت کاراکتر و منش او، با شخصیت وی آشنا شده و از طریق اسناد به برخی نظریات سیاسی و استراتژیک و راهبردی وی دست یابد. کتاب دارای چهار بخش است، بخش اول به چگونگی بررسی اسناد می‌پردازد. بخش دوم، تحلیلی بر سه جلد اسناد منتشر شده توسط مرکز اسناد انقلاب اسلامی است. بخش سوم، ارزیابی پنج الگوی تحلیلی به منظور دستیابی به کارایی و کارآمدی تحلیلی آن‌ها جهت توضیح و تبیین مجموعه اسناد است و بخش چهارم، خلاصه‌ای از پرسش و پاسخ‌های کلاس‌های شریعت‌شناسی برگزار شده در دفتر پژوهش‌های دکتر علی شریعتی است. کتاب در ۳۳۶ صفحه در سال ۱۳۸۲، توسط انتشارات «کویر» منتشر شده است.

«سال ۱۳۸۳»

اندیشه‌های شریعتی

مولفین مهدی صادقی و محسن احمدی

نویسندگان این کتاب، در راستای مقابله با نقدهای مخالفین و پیروان احساسی فاقد شناخت صحیح از اندیشه دکتر شریعتی تلاش کرده‌اند تا اظهارات وی را در مواردی که جای مجادله و مباحثه دارد مطرح نمایند تا خواننده بتواند با دیدگاه‌های مورد مجادله دکتر شریعتی آشنایی پیدا کند.

کتاب در ۱۱۸ صفحه در سال ۱۳۸۳، توسط انتشارات «حسین فهمیده» منتشر شده است.

شریعتی، هرمنوتیک‌رهای و عرفان مدنی

نویسنده عباس منوچهری، مترجم حسین خندق‌آبادی

این کتاب ترجمه فصول مربوط به شریعتی در رساله دکتری دکتر عباس منوچهری در دانشگاه میسوری کانادا همراه با ترجمه دو مقاله درباره شریعتی برای دو مجله بین‌المللی در حوزه علوم انسانی است که در دهه شصت به زبان انگلیسی نوشته شده و در دهه هفتاد توسط حسین خندق‌آبادی ترجمه شده است. اندیشه‌شناسی تطبیقی سه متفکر معاصر، شریعتی، لوکاج و سورل، موضوع رساله دکتری دکتر عباس منوچهری است. نویسنده، با رویکردی مدرن سعی دارد به بررسی اندیشه‌های دکتر شریعتی بپردازد. در آغاز کتاب بخشی با عنوان «طرحی از یک زندگی» به زندگی شریعتی و پیشینه مطالعاتی وی و دیدگاه‌ها و نظرات دیگران در باره او اختصاص یافته است. کتاب به دو

بخش کلی تقسیم شده است، بخش اول با عنوان «عقل نقاد دینی»، و بخش دوم نیز با عنوان «هرمنوتیک رهایی و عرفان مدنی» به این مفهوم نزد اندیشه دکتر شریعتی می پردازد. کتاب در ۱۹۰ صفحه در سال ۱۳۸۳، توسط «موسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی» منتشر شده است.

از دموکراسی تا مردم‌سالاری دینی []
(نگرشی بر اندیشه سیاسی دکتر علی شریعتی)
نویسنده صادق زیباکلام

کتاب پژوهشی در اندیشه یا فلسفه سیاسی شریعتی است و شامل سه بخش است. بخش اول به مفهوم دموکراسی و شرایط امکان آن در جامعه و نیز تفاوت و تشابه آن با مردم‌سالاری دینی می‌پردازد. در بخش دوم نویسنده می‌کوشد اندیشه سیاسی شریعتی را مورد توجه قرار دهد و به این که دیدگاه شریعتی در مورد حکومت اسلامی و نظام سیاسی حاکم بر یک جامعه شیعی چیست و چه اختلافی میان نظام مطلوب او در جامعه شیعی با دموکراسی وجود دارد، پرداخته است. بخش آخر کتاب نیز مواضع شریعتی در مورد غرب، غرب‌گرایی و غربزدگی را مورد نقد و بررسی قرار می‌دهد.

نخستین ویراست کتاب در ۱۰۸ صفحه در سال ۱۳۸۳ و ویراست دوم کتاب در ۱۵۶ صفحه در سال ۱۳۹۴، توسط انتشارات «روزنه» منتشر شده است.

شریعتی در زندان
(تألمات و خاطرات دوران زندان)
(همراه با بیوگرافی تحلیلی و بررسی اندیشه‌ها)
نویسنده محمد حکیم‌پور

بخش نخست کتاب، شامل زندگی‌نامه تحلیلی و بررسی عقاید و اندیشه دکتر شریعتی است. در این کتاب، افزون بر شرح خاطرات مربوط به زندان‌های مکرر دکتر شریعتی، پاره‌ای از حوادث سیاسی نیز که منجر به حبس، خانه‌نشینی و یا تبعید وی شده‌اند، روایت گردیده است. در مقدمه می‌خوانیم «مطالب و خاطرات مورد استفاده بر حسب تاریخ و موضوع، تدوین شده و تلاش گردیده سیر منطقی آن‌ها رعایت و لحاظ شود». در انتهای کتاب بخشی با نام «زندان در اندیشه شریعتی» آمده است که به دیدگاه شریعتی در مورد زندان می‌پردازد. کتاب در ۳۶۲ صفحه در سال ۱۳۸۳، توسط انتشارات «نغمه نو اندیش» منتشر و در سال ۱۳۸۸ نیز تجدید چاپ شده است.

تحریفات حادثه کربلا از دیدگاه استاد مطهری و دکتر شریعتی
(به همراه بیان مرثیه‌های کذب و تحریف شده واقعه کربلا)

تالیف مهدی صادقی، محسن احمدی
کتاب مجموعه‌ای از متون انتقادی دکتر شریعتی و استاد مطهری بر
تحریفات و اکاذیب واقعه عاشورا است که در مساجد، تکایا و منابر به
گوش می‌رسد.

کتاب در ۷۰ صفحه در سال ۱۳۸۳، توسط انتشارات «حسین فهمیده»
اصفهان منتشر شده است.

شریعتی، از شک تا یقین
نویسنده احمد راسخی لنگرودی

این کتاب پاسخی به این پرسش است که «آیا اندیشه شریعتی به کار
اکنون و امروز ما می‌آید؟». نویسنده پاسخ را با بازخوانی افکار و
اندیشه‌های او از لابه‌لای مجموعه آثار دکتر شریعتی و سنجش آن با
تحولات و دگرگونی‌های زمانه، انجام می‌دهد. ساختار کتاب از مجموعه
مقالاتی که در طول دهه هفتاد به مناسبت سال‌مرگ دکتر شریعتی در
مطبوعات داخلی به چاپ رسیده است، تشکیل شده است. مقاله اول با
نام «شریعتی، از شک تا یقین» شریعتی را همچون کاوشگری می‌داند که
همواره در حوزه معرفت از مسیر شک به سوی یقین ره پیموده است. دو
مقاله بعدی با نام‌های «شریعتی و رسالت روشنفکران» و «آسیمیلیسیون
از منظر شریعتی» به مخالفت دکتر شریعتی با تئوری روشن‌فکر جهانی و
تفاوت میان روشن‌فکر اصیل و روشن‌فکر آسیمیله (همگون شده) اشاره
دارد. در مقاله بعدی با نام «شریعتی طلایه‌دار نقادی در عرصه سنت»،
به چگونگی مواجهه با سنت، یعنی ابتدا نقد سنت و سپس بازگشت
آگاهانه به آن پرداخته و اذعان می‌دارد که بیشترین نقد باید به
مذهب سنتی موروثی و نیز نقد قدرت در عرصه سیاست صورت گیرد. مقاله
نهایی نیز با عنوان «شریعتی و نقادی فلسفه تاریخ هگل»، نقد
شریعتی را به فلسفه تاریخی هگل و نیز مقایسه پاره‌ای از آرای
فلسفی هگل در تاریخ با اندیشه نظری اسلام را مورد بازبینی قرار
می‌دهد.

کتاب در ۹۶ صفحه در سال ۱۳۸۳، توسط انتشارات «قصیده‌سرا» منتشر شد
و ویراست دوم آن در ۱۴۸ صفحه در سال ۱۳۹۱، توسط «نشر علم» چاپ
گردیده است.

گام دوم
(نقد و بررسی افکار و آثار دکتر شریعتی به همراه کتاب‌شناسی جامع
کاربردی)

نویسنده مهدی ملاطایفه
فصل اول کتاب با عنوان «درآمد» از متن پیام سعید حجاریان در

سمینار «شریعتی و اندیشه اصلاح‌طلبی» برگرفته شده. جاریان در این پیام، شریعتی را معمار ترکیبی از جهان سوم‌گرایی، ایده‌های مترقی، سوسیالیسم نوع اروپایی و اسلام می‌دانند که محرک جنبش‌های ضد سیستمی است. وی کار اصلی شریعتی را ایدئولوژی کردن دین می‌داند. وی معتقد است از آن جایی که دغدغه نسل کنونی توسعه و دموکراسی است پس زمانه شریعتی به پایان رسیده و باید اندیشه او را از صافی عبور داد تا بهداشتی شود. فصل دوم عنوان «گشایش»، زندگی‌نامه شریعتی از آغاز تا شهادت نوشته «مهدی ملاطایفه» است. در فصل سوم با عنوان «شریعتی، حافظ زمانه»، عبدالکریم سروش، راز ماندگاری دکتر شریعتی را در قیاس با حافظ، در خصوصیات مثل نقد دین و روشنفکری می‌داند. در فصل چهارم با عنوان «شریعتی، سبک، فردیت و تاریخ»، محمود فتوحی، شریعتی را سخنور و نویسنده‌ای صاحب سبک می‌داند، وی معتقد است که سبک شریعتی حکایت از فردیت و استقلال اندیشه دارد. سه سبک نهفته در قلم شریعتی عبارت هستند از اجتماعیات، کویریات و اسلامیات. او معتقد است که با گذر زمان شاهد تغییر هویت، سبک و اسلوب نوشتار شریعتی هستیم، در این راستا به ویژگی‌های زبانی وی و ویژگی‌های شاعرانه نیز اشاره شده است. بخش دوم کتاب شامل فهرستی کاربردی است از کتاب‌شناسی دکتر شریعتی که به سه فصل تقسیم می‌شود فصل اول، فهرست تمامی کتاب‌های درباره شریعتی فصل دوم، فهرست کتاب‌های ترجمه‌شده از شریعتی و فصل سوم، فهرست مقالات منتشرشده در مطبوعات درباره شریعتی و آثارش. کتاب در ۳۱۲ صفحه در سال ۱۳۸۳، توسط انتشارات «ناژ» منتشر شده است.

شریعتی آزادی، انسان و دموکراسی

نویسنده میرعباس سعیدی‌پور

در این نوشتار، مبحث سیاسی به منظور پرداختن به زیرساخت‌ها و کلیات فکری-فلسفی و اعتقادی در یک مکتب مورد توجه قرار گرفته است. نویسنده معتقد است که با تبیین و تفسیر کلیات یک مکتب یا نظام فکری با فلسفه سیاسی می‌توان به مباحث خرد آن پرداخت و الگو و رهنمودهای رفتاری عملکردهای سیاسی-اجتماعی را استنباط کرد. وی فلسفه سیاسی اسلام را در قلمرو اسلام‌شناسی شریعتی می‌جوید. پس از آن در «جامعه‌شناسی سیاسی امت و امامت» و «شیعه یک حزب تمام» و نیز «خودسازی انقلابی» و در نوشته‌های دیگر همچون «وصایت و شوری»، طرح کلی و اولیه فلسفه سیاسی اسلام را می‌یابد. او می‌کوشد که از این طریق به طرح مسائل بسیاری که در قلمرو بحث اسلامی مطرح هستند، بپردازد. مسائلی همچون توحید، آزادی، حدود و حکمت آن، برابری

انسانی و ریشه و تبیین آن، برادری، هدایت و امت و کتاب دارای سه بخش است. بخش اول خود شامل مدخل، در انگیزه تألیف و طرح فلسفه سیاسی است. بخش دوم شامل ده فصل، به ترتیب: ریشه‌ها و زمینه‌ها؛ توضیحی بر علوم سیاسی و فلسفه سیاسی؛ نوشته‌های اولیه؛ مذهب چیست؛ انسان در اندیشه شریعتی؛ ایدئولوژی و انسان؛ مسأله برابری؛ مسأله آزادی؛ انسان‌شناسی شریعتی؛ نگرشی بر نوشته‌های پس از زندان، حاصل سخن. بخش سوم (پیوست‌ها)، به ترتیب: قلمرو؛ وصایت و شوری؛ علی چه می‌خواست؛ مردم و خدا؛ گفتاری در مردان حقیر سیاست؛ اساس و حقیقت سلطنت در انقلاب مشروطیت.

کتاب در ۳۷۰ صفحه در سال ۱۳۸۳، توسط انتشارات «پردیس» منتشر شده است.

زیر سقف اعتقاد

بنیان‌های ماقبل انتقادی اندیشه شریعتی

نویسنده حسن محدثی

نویسنده در این کتاب از منظر جامعه‌شناسی دین، اندیشه‌های شریعتی و پیامدهای نگرش اعتقادی او به دین را به نقد می‌کشد و می‌کوشد جایگاه و تاثیرات اندیشه‌های سیاسی اجتماعی شریعتی را بر زمینه کلی‌تر اندیشه معاصر تعیین کند. نویسنده در بخشی از کتاب می‌نویسد «... اندیشه‌های شریعتی بیش از آن که برآمده از نگاهی جامعه‌شناسانه و انتقادی به دین و دین‌داری و الزامات دینی باشد، نگاهی معتقدانه و اعتقادی به دین است که امکان طرح برخی پرسش‌های اساسی را از او سلب می‌کند و گاه حتی سبب می‌شود که تفسیری تحریف‌شده از امور دینی ارائه کند...».

عناوین فصل‌های کتاب بدین قرار است، فصل اول «نگاه شریعتی به جامعه‌شناسی دین»، فصل دوم «شریعتی و تعریف دین»، فصل سوم «ارزیابی شریعتی از کارکردهای اجتماعی دین»، فصل چهارم «تحلیل جامعه‌شناختی فرقه‌های شیعی»، فصل پنجم «سکولاریزاسیون در نگاه شریعتی»، فصل ششم «سوء تفاهم بر سر ایدئولوژی»، فصل هفتم «شریعتی و نوسازی اسطوره‌ها»، فصل هشتم «دیکتاتوری آموزشی» و فصل نهم «شریعتی و کلیشه‌های ضد مسیحی».

کتاب در ۲۲۸ صفحه در سال ۱۳۸۳، توسط انتشارات «فرهنگ و اندیشه» منتشر شده است.

«سال ۱۳۸۴»

از فراسوی مرزها

(بازتاب جهانی اندیشه‌های دکتر شریعتی)

به کوشش حمید احمدی

کتاب، مجموعه مقالاتی از پژوهشگران خارج از کشور در باب شریعتی است. نویسنده معتقد است که در میان چهره‌های فکری یا سیاسی ایران معاصر، بیش از سایرین، در مورد شریعتی پژوهش صورت گرفته شده است. کتاب شامل پنج مقاله است. به ترتیب: «علی شریعتی: معلم، مبلغ و عصیانگر» نوشته علی رهنما ترجمه ابراهیم عباسی، «روحانیت شیعه و علی شریعتی» نوشته ف. حامد ترجمه دکتر مسعود مرادی»، «روشنفکر، اسلام و نوسازی در اندیشه‌های هیکل و شریعتی» نوشته چارلز دی. اسمیت ترجمه دکتر حمید احمدی، «علی شریعتی و حقوق بشر» نوشته آنتون وسلز ترجمه محمدحسین حافظیان، و «مفهوم عدالت اجتماعی در اندیشه دکتر علی شریعتی» نوشته رانویگ اسکافتلند ترجمه احمد محضر.

کتاب در ۲۱۴ صفحه در سال ۱۳۸۴، توسط انتشارات «قصیده سرا» منتشر شده است.

از شریعتی

نوشته عبدالکریم سروش

کتاب مجموعه‌ای از سخنرانی‌های دکتر سروش از سال‌های ۱۳۷۳ تا ۱۳۸۴ است. این مجموعه شامل ۹ سخنرانی است که طول‌ترین آن با نام «شریعتی و پروتستان‌تیسیم» به مقوله دنیوی‌کردن دین پرداخته و آن را از اهداف مهم روشنفکری دینی به حساب می‌آورد. سپس جهت نقد و بررسی افکار و اندیشه شریعتی، مختصری از ماهیت و پیامدهای نهضت پروتستانی در جهان مسیحیت را شرح می‌دهد و در کنار آن نسبت میان دین و دنیا را از منظر روشنفکری دینی شریعتی و بازرگان ارائه داده و با تأکید بر اینکه دین یا باید دنیوی باشد یا اخروی تا به سرانجام رسد، تصریح می‌کند که گوهر دین تجربه دینی است و دین‌دار شدن به منظور پرواز روح، معنادار شدن زندگی و آزادگی درونی است که در دین دنیوی میسر نمی‌گردد. بنابراین دنیا را عقلاً به نام دین و برای امکان دین ورزیدن باید اداره کنند. در سخنرانی «شریعتی و غرب» به رویکردهای مختلف به غرب و نتایج و آثار حاصل از آن پرداخته می‌شود و با اشاره به اصطلاحاتی همچون «غربزدگی» یا «بحران در تمدن غرب» مشخصه‌های واضعان آن همچون شخصیت‌پنداری، ماهیت‌اندیشی، جبرباوری، کلی‌نگری را بر می‌شمرد. دکتر سروش در این مقاله، شریعتی را مخالف با دموکراسی و لیبرالیسم غربی می‌داند و از گرایش وی به سوسیالیسم و نیز شباهتش در غرب‌شناسی به جلال آل‌احمد می‌گوید. به طور کلی دکتر سروش معتقد است که نگاه شریعتی به غرب با تفکیک میان آثار تمدنی و فرهنگ مغرب زمین، بازگشت به سنن و فرهنگ خویش است. در حالی که با غفلت از «سیالیت هویت»

بازگشت به خویشتن شریعتی ناکارآمد خواهد بود. وی با شرح و بیان سیالیت هویت تعبیر دیگری از بازگشت به خویشتن را ارائه می‌دهد. گفتارهای دیگر به «شریعتی و فلسفه»، «شریعتی و فلسفه تاریخ»، «شریعتی حافظ زمانه» اختصاص یافته است. کتاب در ۲۹۶ صفحه در سال ۱۳۸۴، توسط «موسسه فرهنگی صراط» منتشر و تا سال ۱۳۹۲ تجدید چاپ شده است.

شعله بی‌قرار

(گفته‌ها و ناگفته‌هایی درباره دکتر علی شریعتی)

نویسنده محمد اسفندیاری

کتاب شامل دو مقدمه است مقدمه اول از استاد محمد رضا حکیمی و مقدمه دوم با نام رنج‌نامه توسط نویسنده کتاب که به شیوه‌ی نقد منتقدین معاصر شریعتی پرداخته است. نویسنده فصول کتاب را «بهره» نام نهاده است و پیرو آن چه در رنج‌نامه آمده، بهره اول با نام «جمع پریشان» در ۱۷ عنوان پاسخی به آن منتقدین است. در بهره دوم با نام «شریعتی به روایت اسناد» گزیده‌ای از اسناد ساواک درباره شریعتی ارائه شده است. بهره سوم با نام «شریعتی در تاریخ» سال‌شمار زندگی شریعتی است که نویسنده آن را در سال ۶۵ نگاشته سپس تکمیل‌شده آن را در این کتاب آورده و بهره چهارم با نام «کتاب‌شناسی شریعتی» فهرست جامعی از کتاب‌هایی است که در مورد دکتر شریعتی تا کنون نوشته شده و به چاپ رسیده است.

ویرایش نخست کتاب در ۳۰ صفحه و ویرایش دوم کتاب در ۲۲۴ صفحه در سال ۱۳۸۴ توسط انتشارات «صحیفه خرد» قم و ویرایش سوم کتاب ۲۴۸ صفحه توسط «شرکت سهامی انتشار» منتشر شده است.

شریعتی، نقاد سنت، قدرت و مدرنیته

تقی رحمانی

نویسنده، ضمن این که نحله روشنفکران دینی را بومی‌تر از دیگر نحله‌های روشنفکری ایرانی می‌داند، شریعتی را به عنوان یکی از روشنفکران شاخص این نحله معرفی کرده که هر اندیشمند و پژوهشگر منتقد معاصر ناچار به شناخت آرا و منش وی است. از این رو شناخت و نقد و بررسی آرای وی را در مورد سنت، قدرت و مدرنیته امری ضروری دانسته است. نویسنده معتقد است که برخی از آثار شریعتی توان آن را دارند که با گذشت قرن‌ها در ردیف منابع فرهنگی-ادبی قرار گیرند و نیز برخی از آثار اجتماعی-مذهبی او بعد از سال‌ها در ردیف بخشی از آثار کلاسیک تاریخی قرار گیرند. با این وجود بسیاری از آثار شریعتی مطالب و مسائل به روز جامعه هستند.

کتاب در ۱۹۴ صفحه در سال ۱۳۸۴، توسط انتشارات «صمدیه» منتشر شده است.

«سال ۱۳۸۵»

دین‌اندیشان متجدد

(روشنفکری دینی از شریعتی تا ملکیان)

محمدمنصور هاشمی

کتاب حاضر، پژوهشی است درباره سیر تاریخی جریان روشنفکری دینی و شخصیت‌های شاخص آن که در چهار فصل به ترتیب، اندیشه‌های «علی شریعتی»، «عبدالکریم سروش»، «محمد مجتهد شبستری» و «مصطفی ملکیان» بررسی و ارزیابی شده‌اند. در خاتمه نیز بر اساس بررسی‌های مذکور، تحلیلی درباره این جریان ارائه شده است. همچنین کتاب دارای ضمیمه‌ای درباره نسبت اندیشه‌های علی شریعتی و احمد فروید و سه پیوست با عناوین «ایمان در تلاقی چند عالم»، «قرائت‌پذیری دین» و «روشنفکری دینی، معلل یا مدلل»، در بررسی و نقد آرا و افکار متفکران مذکور دارد. نویسنده در مقدمه می‌نویسد «روشنفکری دینی قطعاً وجوه مثبتی داشته است از قبیل تحریک اندیشه مردم علاقه‌مند و ایجاد شور و شوق فکری در سطح جامعه، ترویج بحث روش‌مند و استدلالی، تلاش برای ایجاد دنیایی آبادتر و عادلانه‌تر و آزادتر و نقد چهارچوب‌ها و ساختارهای صلب قدرت اجتماعی و سیاسی و باز کردن افق دین‌داری و سعی در عرضه دین در طرازی برتر و صورتی عمیق‌تر.

هدف روشنفکران دینی حتی دگر علی شریعتی ارائه صورتی خردمندانه و محکم‌تر و مستدل‌تر از دین بوده است و تلاش برای رفع تعارضات دین و دنیای جدید و دور ساختن دین از بحران‌های گونه‌گون. ... روشنفکری دینی در طول زمان بیشتر مشغول گشودن گره‌هایی بوده که خود پیش‌تر آن‌ها را زده است. مثلاً دین برای دنیا پروژه روشنفکری دینی بوده است و دین برای آخرت پروژه روشنفکری دینی در زمانی دیگر.

گشودن گره‌ای است که با پروژه‌ی اول ایجاد شده است. ... روشن‌فکر دینی خود را میراث‌دار انبیا معرفی می‌کرد و روشن‌فکری دینی است که این دعاوی را رد می‌کند و به همین ترتیب، با این تصور گمان می‌کنم جریان خاصی که به نام روشنفکری دینی می‌شناسیم به پایان راه خود رسیده است. ... اما پایان روشنفکری دینی، پایان دین‌اندیشی نه فقط به معنای عام که به معنای دین‌اندیشی متجددانه هم نیست.

تا دین هست و تجدد هست دین‌اندیشی متجددانه هم به عنوان یکی از مهم‌ترین شاخه‌های دین‌اندیشی باقی خواهد ماند».

کتاب در ۳۶۸ صفحه در سال ۱۳۸۵، توسط انتشارات «کویر» منتشر شده است.

شریعتی از نگاه سه نسل

(گفتگو با استاد محمدتقی شریعتی، استاد سید غلامرضا سعیدی، دکتر سوسن شریعتی: دردها و دغدغه‌ها)

نویسنده میثم محمدی گرمساری

کتاب مطابق عنوان خود، به سه فصل، که هر یک به نسلی اختصاص دارد، تقسیم شده است. در فصل نخست این کتاب با عنوان «نسل اول»، دو گفت‌وگو با مرحوم محمدتقی شریعتی و مرحوم سید غلامرضا سعیدی انجام شده که نویسنده در مقدمه کتاب می‌نویسد این گفت‌وگوها توسط پدر وی، «علی محمدی گرمساری» در ۲۵ سال قبل انجام گرفته. در فصل دوم با عنوان «نسل دوم»، تنها مطلبی که درج شده، شرح گفت‌وگوی نویسنده در آبان ماه ۸۲ با دکتر سوسن شریعتی است. در فصل سوم با عنوان «نسل سوم»، مقالاتی همچون «مسالهی ماهیت و مسئولیت روشنفکری در ایران»، «تحلیل ساده، داوری مذموم = نخواندن شریعتی»، و «مردم جان‌نشین خدایند» فراهم آمده است. همچنین در فصول اول و سوم مقالاتی که در نشریات مختلف درباره دکتر شریعتی به چاپ رسیده را می‌توان دید. کتاب در ۲۴۰ صفحه در سال ۱۳۸۵، توسط انتشارات «قلم نو» قم منتشر شده است.

«سال ۱۳۸۶»

قرائتی فلسفی از یک ضد فیلسوف

(درنگ‌هایی دگراندیشانه در متنی بی‌پایان به نام علی شریعتی)

معصومه علی‌اکبری

این کتاب در یازده بخش به یازده موضوع محوری در اندیشه شریعتی با رویکردی انتقادی پرداخته است. معصومه علی‌اکبری در مقدمه کتاب می‌نویسد «تقریباً در تمامی آثار شریعتی نوعی بحران، نوعی آشفتگی، ناهمخوانی و شورش علیه همه چیز به چشم می‌خورد. علیه تاریخ و فرهنگ و فلسفه و جهان و مدرنیته و سیاست و دین و دموکراسی و عرفان و مارکسیسم و سرمایه‌داری و خیلی چیزهای دیگر که «ما»ی ایرانی گرفتارش هستیم. آتش نزاع میان مدرنیسم و سنت، مذهب و لامذهبی، اروپایی‌شدن یا ایرانی‌ماندن، از مدت‌ها پیش به جان ایرانی افتاده بود. اما ایرانی ترجیح می‌داد با خود را به کوچه علی‌چپ زدن، این نزاع را نادیده بگیرد و یک جوری با هر دو کنار بیاید. هم این را داشته باشد هم آن را. شریعتی اما با آگاهی ژرف از این ناسازگاری به مرتبه‌ای از ادراک و فهم تاریخی رسیده بود که تحمل این ناسازگاری را برای ایرانی ممکن نمی‌انگاشت. آگاهی شریعتی از بحران خفته‌ی تاریخ معاصر ایرانی او را به چاره‌اندیشی‌های گوناگون کشاند. اما هر تدبیری در وضعیت بحرانی جامعه ایران خود تبدیل به

یک بحران می‌شد. به همین دلیل هم راه‌حل‌های شریعتی یکی پس از دیگری تبدیل به نفی می‌شد. نفی مدام خویش و همه چیز، نفی سنت، نفی مدرنیته، نفی سرمایه‌داری، نفی مارکسیسم، نفی مذهب، نفی فلسفه، نفی آزادی، نفی عرفان، نفی دنیا، نفی منطق صوری، نفی ارسطو، نفی ابوعلی سینا، نفی سعدی، نفی لذت، نفی رفاه، نفی زیستن برای خود، نفی اصالت مذهب، نفی اصالت خدا، نفی اصالت عقیده برای عقیده، نفی اصالت اجتماع و ...».

کتاب در ۱۷۶ صفحه در سال ۱۳۸۶، توسط انتشارات «قلم» منتشر شده است.

«سال ۱۳۸۷»

شریعتی و نقش او در شکل‌گیری انقلاب اسلامی ایران
نویسنده رسول ملک‌راد

کتاب در پنج بخش به نقش شریعتی در فرآیند شکل‌گیری انقلاب اسلامی و بسیج سیاسی روشنفکران و توده‌ها می‌پردازد. عناوین بخش‌های پنج‌گانه کتاب، «شریعتی، رنسانس و پروتستان‌تیزم اسلامی، (جایگزینی اسلام ایدئولوژی به جای اسلام فرهنگ)»؛ «رادیکالیزه کردن و پویا نمودن مفاهیم دینی و مذهبی و بسیج این مفاهیم در راستای براندازی رژیم پهلوی»؛ «شریعتی، روشنفکران و بسیج سیاسی و اجتماعی توده‌ها»؛ «مفهوم شهادت و مسئولیت سیاسی و اجتماعی آن» و «شریعتی، زن انقلابی و مسئولیت‌پذیری سیاسی و اجتماعی او در برابر جامعه»، است. نویسنده در مقدمه کتاب می‌نویسد «پژوهش حاضر به نقش علی شریعتی به عنوان نماد جریان روشنفکری دینی دهه چهل و پنجاه در ایران می‌پردازد و همگام با بررسی کارکرد گفتمان‌سازی ایدئولوژیک او به سایر جریان‌ها و واقعیت‌های سیاسی و اجتماعی مرتبط با انقلاب نیز اشاره می‌کند. ... انقلاب بهمن ۵۷ در ایران به مثابه یک فروپاشی و انفجار سیاسی و اجتماعی، بازتاب دگرדיسی‌های سیاسی، اجتماعی و طبقاتی و نیز از هم‌گسیختگی‌های ارزشی و معنایی گسترده‌ای بود که در سایه فقدان یک فضای عمومی رسمی و شفاف با پهنای وسیعی در اعماق لایه‌های مختلف اجتماعی شکل می‌گرفت. با توجه به چنین زمینه‌ای کتاب حاضر به بررسی و واکاوی نقش و تاثیر انسجام گفتمانی علی شریعتی در ایجاد یک نظم هویتی و معنایی خاصی پرداخته است که در چارچوب ایدئولوژیک خود توانست به بسیج بخشی از لایه‌های اجتماعی در حال دگرדיسی علیه نمادها نشانه‌ها و سمبل‌های معنایی و سیاسی نظام حاکم یاری رساند».

کتاب در ۲۰۸ صفحه در سال ۱۳۸۷، توسط انتشارات «چاپخش» منتشر شده است.

کویر؛ تجربه مدرنیته ایرانی
(تفسیر و بازخوانی کویر دکتر علی شریعتی)

نویسنده فرامرز معتمد دزفولی

این کتاب، با مقدمه‌ای از دکتر سوسن شریعتی، بازخوانی کتاب کویر شریعتی است که تلاش می‌کند جدال درونی وجدان جمعی انسان ایرانی را حول دوگانه سنت و مدرنیته ارزیابی کند. کتابی که پس از گذشت سال‌ها از فقدان دکتر شریعتی هنوز بیشترین اقبال و خواننده را دارد و در میان آثار وی پرتیراژترین است. معتمد دزفولی در مقدمه می‌نویسد «خوانش یا نقد کویر بیش از هر چیز خوانش و نقد خود ماست. در اینجا مولف کتاب نه تنها شریعتی که وجدان جمعی انسان ایرانی است. کویر شریعتی آینه‌ای است که هر مسلمان ایرانی مدرن می‌تواند بخشی از ناسازها و پارگی‌های وجودی خویش را در آن ببیند. مسئله محوری کویر خودآگاهی و وقوف بر وضعیت معاصر ذهنیت ایرانی است که ما از آن به «تجربه مدرنیته ایرانی» یاد می‌کنیم. این تجربه بیانی از مواجهه و رویارویی انسان ایرانی با عناصر جهان جدید است. جهانی که پیش از او رقم خورده و شکل یافته است و او به واسطه تجدد دیرهنگام جامعه‌اش خود را در آن پرتاب شده و بی‌پناه می‌یابد و گرفتار هویتی پاره‌پاره و اسکیزوفرنیک می‌شود».

کتاب در ۳۵۲ صفحه در سال ۱۳۸۷، توسط انتشارات «قلم» منتشر شده است.

دکتر علی شریعتی و هنر زیبایی‌شناسی دیگری

نویسنده دکتر عباس محمدی‌اصل

نویسنده در مقدمه کتاب چنین می‌نگارد «... در اثر حاضر کوشش بر آن است که دریا بیم هنر جنسیتی از چه وجوهی برخوردار بوده و زن به عنوان «دیگری» چگونه می‌تواند در هنر مرد به منزله «خود» فرهنگ مردسالار حضور به هم رساند. تحلیل فرهنگی جنسیت‌گرایی در عرصه هنر متضمن تحلیل تخیلات و نمایش جنسیت‌ها در هنر و فرهنگ و نیز ساخت‌های ناظر به دسترس‌های متفاوت زنان و مردان در امر تولید و مصرف هنر است. در این راستا به منظور دریافت نگاه «دیگری» به هنر ابتدا مفهوم هنر در عصر پیشاتاریخ را مورد تاملی گذرا قرار می‌دهیم و سپس برآمدن آن را در قالب هنر یونانی بررسی می‌کنیم. آن‌گاه تعمق در هنر عهد رنسانس و هنر معاصر زمینه‌ساز دریافتی تازه از هنر جنسیتی می‌گردد. در این صورت نه تنها هنر در برهه جهانی‌شدن را بهتر خواهیم شناخت که حتی می‌توانیم نقد فمینیستی زیبایی‌شناسی را دست‌مایه تامل در جنسیت‌شناسی هنر زیبا ساخته و تصویری تازه از زیبایی‌شناسی هنر زنانه به دست آوریم. با این استدلال اما در ادامه

به سراغ دیدگاه دکتر علی شریعتی در باب هنر می‌رویم تا دریابیم عناصر غیر زیبایی‌شناختی به چه میزان می‌توانند در قضاوت‌های زیبایی‌شناختی دخیل باشند. از این نگره اگر فضیلت هنری را در حد درست‌کاری سیاسی تقلیل ندهیم، به نظر می‌رسد شریعتی با تاثیر از آرمان‌های اخلاقی-سیاسی و ارزش‌های طبقاتی در برابر تاریخ هنر به سعی در میانه صفای انیما و مروه انیموس می‌پردازد و هروله‌کشان در بین دین و هنر به تناقضی برآمده از تاکید منطق مذکر بر خصائص کلی و بی‌زمان و مکان زیبایی‌شناسی می‌افتد. هنر سبزی که راه حل این تناقض را در بر دارد. اما در فراسوی مسئله ارزش زیبایی‌شناسی و فضیلت هنری از توازن عقل و تمایل حکایت دارد و فارغ از تحویل هنر به عوامل اقتصادی-سیاسی، در مقابل خیر، شری نمی‌شناسد و نمی‌گذارد. مع هذا از آن جا که همه قبیله شریعتی، عالمان دین بوده‌اند، او نیز سر از مطلق‌گرایی هنری درمی‌آورد و آخرین قطرات سم مهلک ایدئولوژی مردسالاری را در کام هنر می‌ریزد. برای یافتن پادزهر این سم مهلک، اما نخستین گام شناخت هنر مذکری است که برای قرن‌ها به عقیمی خلاقیت هنری حکم داده و اگر نبود خاطره کهن الگوی مادر کبیر، چه بسا تاکنون اثری از هنر راستین باقی نمی‌گذاشت.»

کتاب در ۱۶۲ صفحه در سال ۱۳۸۷، توسط انتشارات «حقوق‌شناس» رشت منتشر شده است.

«سال ۱۳۸۸»

شریعتی و غرب

نویسنده رضا علیجانی

نویسنده در پیش‌نویاز کتاب با عنوان «چرا غرب؟ چرا شریعتی؟» می‌نویسد «جامعه ما به ویژه روشنفکران و بخش‌های آگاه‌تر مردم در حال گذار از یک دوران انتقالی یا دوران بحران هویت، به سمت یک هویت نوین می‌باشند ... نوع رویکرد به غرب بخشی از این هویت را تشکیل داده و می‌دهد. این رویکرد می‌تواند غرب‌ستایانه یا غرب‌ستیزانه یا احیانا غرب‌شناسانه باشد». وی نقش روشنفکر را در رویکرد به غرب مبتنی بر خردگرایی با پرهیز از افراط‌های گذشته و تفریط‌های عکس‌العملی کنونی می‌داند. در این راستا به بررسی دیدگاه شریعتی و رویکرد آن به غرب می‌پردازد زیرا معتقد است که بررسی دیدگاه شریعتی در این زمینه می‌تواند آغازی مناسب و ضروری برای تحلیل و ارزیابی نوعی رویکرد روشنفکری مذهبی باشد.

کتاب در ۸۰ صفحه در سال ۱۳۸۸، توسط انتشارات «قلم» منتشر شده است.

چهار پرسش از دوستان و منتقدان شریعتی

(واکاوی نظریه امت و امامت دکتر شریعتی)

نویسنده رضا علیجانی

کتاب حاضر متن تقریر یافته سخنرانی ایراد شده نویسنده در ۲۹ خرداد ۱۳۸۵ و در چارچوب بیست و نهمین سالگرد دکتر علی شریعتی در حسینیه ارشاد است. در این سخنرانی، علیجانی به چهار پرسش اساسی اشاره نموده و سعی در دادن پاسخ به آنها دارد. پرسشهای ارائه شده به این شرح است.

پرسش اول «چرا شریعتی بحث امت و امامت را فقط در بخش اسلامیات مطرح کرده است؟»، پرسش دوم «چرا شریعتی بحث امامت را نه در مقطع اول زندگی‌اش و نه در مقطع سوم آن و فقط در مقطع دوم زندگی‌اش مطرح کرده است؟»، پرسش سوم «شریعتی که خود روایت شیعه کلاسیک را از مسئله نصب و وصایت قبول ندارد، چگونه نظریه امت و امامت را مطرح می‌کند و به دنبال پیدا کردن توضیح و توجیهی برای برگزار نشدن انتخابات و حکومت بدون انتخابات می‌گردد؟» و پرسش چهارم «چرا شریعتی بحث امامت را علی‌رغم نکته روش‌شناختی که خود قبلاً مطرح کرده بود، با یک مفهوم امروزی توجیه و تحلیل می‌کند؟». کتاب در ۴۶ صفحه در سال ۱۳۸۸، توسط انتشارات «قلم» منتشر شده است.

«سال ۱۳۸۹»

درد بودن

(بازخوانی و تفسیر هبوط در کویر دکتر شریعتی)

نویسنده فرامرز معتمد دزفولی

نویسنده در مقدمه می‌نویسد «... ما در این جا تلاش داریم تا صدای مغلوبی را چون یک گمانه در آثار کویری وی نشان دهیم و پیش چشم کشانیم. چرا که شریعتی به ظاهر توانسته است و مهلت داشته است در درگیری میان شکافها و تضادهای سنت و مدرنیته جامعه زمان خود، که اسلامیات و اجتماعیاتش ترجمان آن وضعیت اند، در ذهن و ذهنیت ناهمزمان خود از فراز این شکافها پرواز کند و به سرزمین و عصری دیگر، که عرصه شکست و ویرانی و فروریختن تمامی نظام‌های متافیزیکی و هستی‌شناسی‌های کلان و فراروایت‌هاست، گام بگذارد و قدم نهد. ...». با این هدف کتاب متشکل از شش فصل است و هر فصل از چندین بخش، عناوین فصل‌ها به ترتیب به این شرح است. فصل اول «دغدغه‌های کلامی و دلهره‌های وجودی»، فصل دوم «انسان؛ بودن یا شدن؟»، فصل سوم «قصه دینی و زبان دینی»، فصل چهارم «زندگی؛ دیالکتیک معنی و یا بی‌معنایی؟»، فصل پنجم «توسعه مفهومی نام «خداوند» و قصل ششم «تجربه کشف «خود»؛ همچون یک تجربه دینی».

کتاب در ۲۲۰ صفحه در سال ۱۳۸۹، توسط انتشارات «قلم» منتشر شده است.

سه شریعتی در آینه ذهن ما
(اسلام‌گرای انقلابی، متفکر مصلح، رند عارف)
نویسنده رضا علیجانی

کتاب حاضر متن تقریریافته سخنرانی ارائه‌شده نویسنده در سال ۱۳۸۱ در بین جمعی از نواندیشان دینی است. نویسنده ابتدا شریعتی را دارای سه لایه معرفی می‌کند، «یک مبارز متفکر»، «یک متفکر مصلح» و «یک رند عارف»؛ سپس انعکاس این سه لایه را در دو بازه زمانی در ذهن جامعه بررسی می‌کند. در بازه سال‌های ۱۳۵۵ تا ۱۳۷۰، انعکاس سه لایه شخصیتی در قالب «یک مسلمان مبارز»، «یک متفکر مسلمان جامعه‌شناس» و «یک عارف انقلابی» دیده می‌شود و در بازه سال‌های ۱۳۷۰ تا ۱۳۸۰، انعکاس سه لایه شخصیت وی در قالب‌های «ایدئولوگ-اسلام‌گرا-انقلابی»، «طراح پروژه‌های فرهنگی-نقاد سنت» و «عارف-شاعر» بررسی می‌شود.

کتاب در ۴۸ صفحه در سال ۱۳۸۹، توسط انتشارات «قلم» منتشر شده است.

«سال ۱۳۹۰»

شریعتی در دانشگاه

(ویژه‌نامه سی و چهارمین سالگرد شهادت دکتر علی شریعتی)
در مقدمه کتاب می‌خوانیم «آن چه در این دفتر جمع آمده است حاصل دو میزگرد دانشگاهی، چند گفتگو با استادان خارجی مهمان «همایش منطقه‌ای تفکر اجتماعی و جامعه‌شناسی در خاورمیانه معاصر» و تعدادی یادداشت کوتاه است که در بررسی آرای شریعتی در فاصله خرداد تا تیر ۱۳۹۰ پدید آمده‌اند. در میزگرد اول، «شریعتی در دانشگاه»، با حضور مرسا نعمتی، آرمان ذاکری، محمدرضا شمس، فرید خاتمی، محمدکاظم تفته و تورج رحمانی، دانشجویانی که پایان‌نامه‌های خود را در حوزه فلسفه و یا علوم اجتماعی به شریعتی اختصاص داده بودند، برگزار شد. در میزگرد دوم، «شریعتی و علوم انسانی»، اساتید فلسفه، علوم اجتماعی و علوم سیاسی، آقایان دکتر محمدامین قانع‌راد، دکتر محمدجواد غلام‌رضا کاشی، دکتر حسن محدثی، دکتر هادی خانیکی، دکتر حسین مصباحیان و دکتر عباس منوچهری به تبیین نسبت نظری و عملی شریعتی در فراهم آوردن شرایط امکان تأسیس علوم انسانی پرداختند. از سوی دیگر در حاشیه «همایش منطقه‌ای تفکر اجتماعی و جامعه‌شناسی در خاورمیانه معاصر» با فرید العطاس، ریاض حسن، ساری حنفی و مایکل بوروی، گفت‌وگوهایی در مورد نقش و اهمیت

شریعتی در حوزه جامعه‌شناسی انجام شد، که حاصل آن در بخشی از این دفتر جای گرفته است.

کتاب در ۱۶۰ صفحه در سال ۱۳۹۰، توسط «بنیاد فرهنگی دکتر علی شریعتی» منتشر شده است.
«سال ۱۳۹۳»

نوشته‌های اساسی شریعتی

به کوشش بیژن عبدالکریمی

این کتاب به منظور آشنایی مخاطبانی منتشر شده است که هنوز فرصتی برای آشنایی با افکار علی شریعتی را نیافته‌اند. عبدالکریمی که سال‌ها است در خصوص آثار شریعتی به تحقیق و پژوهش مشغول است، در این کتاب تلاش می‌کند اساسی‌ترین نوشته‌ها و مهم‌ترین فرازهای آثار بسیار گسترده شریعتی و در همان حال محوری‌ترین و بنیادی‌ترین مفاهیم، ایده‌ها و دریافتهای او را در یک جلد عرضه کند و تصویری بسیار کلی از زندگی، شخصیت، نحوه هستی، چالش‌ها، آثار و اندیشه‌های او در اختیار خواننده قرار دهد. کتاب در هشت فصل تدوین شده است؛ فصل یکم «رد پای از خویشتن»، فصل دوم «نحوه هستی (خلقیات و احوالات)»، فصل سوم «چالش‌ها و نزاع‌ها»، فصل چهارم «اندیشه و نظریات اجتماعی»، فصل پنجم «تاریخ ایران و اسلام»، فصل ششم «دین و مذهب»، فصل هفتم «آرمان و ایده‌آل» و فصل هشتم «معنا و غایت» عناوین فصل‌های کتاب است.

کتاب در ۶۲۴ صفحه در سال ۱۳۹۳، توسط انتشارات «نقد فرهنگ» منتشر شده است.

شریعتی، آشنای ناشناخته

منتقدان شریعتی) (تاملاتی در آرای برخی از

نویسنده محمود درگاهی

این کتاب به گفته نویسنده تأملاتی در آرای برخی از منتقدان شریعتی است. کتاب متشکل از یازده مقاله است که عناوین آن‌ها به این شرح زیر می‌باشد، «فربهی؟ یا آماس؟» تاملی بر آرای دکتر سروش، «پدرخوانده‌های شریعتی» تاملی بر آرای دکتر میرسپاسی، «جوکی‌گری و ایدئولوژی» تاملی بر آرای دکتر شایگان، «قاعده قائد در نقد اندیشه‌ها» تاملی بر آرای دکتر محمد قائد، «تقلب در تعیین تبار اندیشه‌ها» تاملی بر آرای اکبر گنجی، «رنالیسم و رمانتیسم در اندیشه شریعتی» تاملی بر آرای دکتر حاتم قادری، «بازگشت به خویش و منتقدان آن» تاملی بر آرای حسن قاضی مرادی، «بازار آزاد، سوسیالیسم و استحمار» تاملی بر آرای دکتر غنی نژاد، «دین‌شناسی شریعتی» تاملی بر آرای محمدمنصور هاشمی و «با گردانندگان

مهرنامه» حاشیه‌ای بر یک گفت‌وگو در مهرنامه شماره ۲۵. همچنین مقاله «هدایت و شریعتی» که آخرین مقاله کتاب است از نسبت شریعتی و هدایت در نگاه به دین و سنت و تابوهای اجتماعی سخن می‌گوید. کتاب در ۳۲۸ صفحه در سال ۱۳۹۳، توسط انتشارات «کویر» منتشر شده است.

«سال ۱۳۹۴»

مجموعه برداشت‌های دکتر علی شریعتی از قرآن و سنت نوشته میلاد اعظمی‌مرام

نویسنده در ابتدای مقدمه کتاب با عنوان «چند یادآوری» می‌نویسد «هدف از گردآوری این کتاب، گرد آوردن برداشت‌های دکتر شریعتی از قرآن در یک مجموعه بود تا خواننده درک درست و دقیقی از جهت‌گیری دکتر شریعتی نسبت به قرآن و نوع الهام‌گیری او از این کتاب آسمانی داشته باشد. اما همان طور که خود دکتر متذکر شده بود «برای رسیدن به این هدف، همه چیز، حدیث، روایت، تاریخ، سیره پیغمبر و سیره ائمه باید در پیرامون قرآن باشد. زیرا آن‌ها وسیله فهم درست قرآن هستند. قرآن ما را از آن‌ها بی‌نیاز نمی‌کند و برای فهم و راه یافتن درست به قرآن، عترت بهترین راه درست رسیدن به قرآن است. ائمه ما بهترین و مطمئن‌ترین مفسرین قرآنی هستند و علی بهترین کسی است که ما به وسیله او می‌توانیم قرآن را درست بخوانیم و بفهمیم» (مجموعه آثار ۲۰ صفحه ۶) و دیگر این که معتقد بودند «سیره پیغمبر به معنای تجسم عینی حقیقت خود اسلام است» (مجموعه آثار ۲۹ صفحه ۳۷۲). نویسنده به همین دلائل فصل دوم «سنت پیامبر» و فصل سوم «سنت حضرت علی» را در کنار فصل اول «قرآن» افزوده است. نویسنده تمامی تفسیرهای دکتر شریعتی بر آیات قرآن را در ۱۱۴ بخش، براساس سوره‌های قرآن، در فصل اول جای داده است. همچنین تمامی موارد تفسیرشده توسط دکتر شریعتی، ۳۵ سنت از رسول اکرم در فصل دوم و ۲۲ سنت از حضرت علی در فصل سوم بوده‌اند. کتاب در ۷۱۲ صفحه در سال ۱۳۹۴، توسط انتشارات «اطلاعات» منتشر شده است.

دکتر علی شریعتی در گستره‌ی قضاوت

نگارش امین یاری

نویسنده تلاش کرده است آرای مخالف و موافق با ایده‌های دکتر شریعتی را بدون هیچ دخل و تصرفی در کنار هم گرد آورده که به برخی از آن‌ها نیز پرداخته شده است. به همراه این نقد و بررسی‌ها، مقاله «علامه اقبال لاهوری و احیای فکر دینی در اسلام» و همچنین پیرو

ملاقات با مهندس لطف‌الله میثمی مقاله «ستاره‌های سرشکند توشه‌ی سفرم» نیز ارائه شده است. کتاب در ۳۳۶ صفحه در سال ۱۳۹۴، توسط انتشارات «چاپخش» منتشر شده است.

شریعتی و تاریخ معاصر ایران
(جنبش دانشجویی و تفکرات شریعتی از منظر نقی لطفی)
به کوشش غلامحسین نوعی و غلامرضا آذری‌خاکستر
کتاب متشکل از ۵ فصل است با این عناوین، فصل اول «شریعتی متفکری که از نو باید شناخت»، فصل دوم «ضرورت بازشناسی اندیشه‌های دکتر شریعتی»، فصل سوم «دکتر شریعتی از نگاه استاد لطفی»، فصل چهارم «تدارکات ایدئولوژیک انقلاب» و فصل پنجم «جنبش دانشجویی از حرف تا عمل». در بخش ضمایم نیز اختصاص به اسناد و عکس‌های مرتبط با موضوع کتاب دارد. نقی لطفی از اساتید گروه تاریخ دانشکده ادبیات دانشگاه فردوسی مشهد است. او در سال ۱۳۴۶ در دانشکده ادبیات مشهد پذیرفته می‌شود. او در سال ۱۳۵۲ برای ادامه تحصیل عازم ایتالیا شد و دو سال در دانشگاه‌های پروجا و پادوآ در رشته زبان ایتالیایی و تاریخ رنسانس و عصر جدید به تحصیل پرداخت. او سپس به عنوان فارغ‌التحصیل ممتاز بورس تحصیلی دانشگاه جورج تاون را به دست آورد و ادامه تحصیل خود در این دانشگاه در مقطع کارشناسی ارشد رشته تاریخ غرب مسیحی را با موفقیت به اتمام رساند و از پایان‌نامه تحصیلی خود تحت عنوان اصل و منشأ اولین جنگ صلیبی دفاع کرد. ترجمه کتاب‌های تاریخ سیسیل در دوره اسلامی، تاریخ تفکر اسلامی در هند و از سارایوو تا پتسدام و تألیف کتاب‌های صربستان و بوسنی هرزگوین و تاریخ تحولات اروپا در قرون جدید از دیگر آثار وی هستند. وی شخصیتی است که منش، گفتار، کردار و رفتارش در میان دانشجویان این رشته، جایگاه خاصی دارد. ایشان، از جمله کسانی است که محضر و کلاس درس زنده یاد دکتر علی شریعتی را درک کرده و چندین ترم دانشجوی او بوده است. کتاب در ۱۷۰ صفحه در سال ۱۳۹۴، توسط انتشارات «بین‌النهرین» مشهد منتشر شده است.

شریعتی و تفکر آینده ما
نویسنده بیژن عبدالکریمی
کتاب حاصل در کنار هم قرار گرفتن پنج نوشته کوتاه و نیز پاسخ به پرسش‌های شش مصاحبه مطبوعاتی و پاسخ‌های مدون‌شده برای پرسش‌های از پیش ارسال‌شده یک مناظره تلویزیونی (مجله فرهنگی زاویه در شبکه

چهار) است که همگی در خلال سال‌های ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۳ در خصوص زوایای گوناگون اندیشه شریعتی صورت گرفته‌اند. دکتر عبدالکرمی در مقدمه می‌نویسد «کتاب در تلاش است جامعه کنونی و نسل امروز را به تفکری دوباره در آرا و اندیشه‌های شریعتی و نسبت آن با آینده تفکر، زندگی، جامعه و تاریخ ما دعوت کند. دعوتی که بی‌تردید با سوء فهم‌ها، خطرات، آسیب‌ها و چالش‌های بسیار سترگ و سهمگینی همراه بوده و خواهد بود. راقم این سطور نسبت به تغییر افق تاریخی و معنایی روزگار کنونی نسبت به دهه‌های پیشین به خوبی خودآگاه است و دعوت وی به هیچ‌وجه حاصل عدم درک تغییر شرایط و حدوث تغییرات بنیادین در چارچوب‌های فکری و فرهنگی جهانی و به تبع آن جامعه خود ما و ظهور افق‌های معنایی بسیار تازه و غیر مترقبه نیست».

کتاب در ۲۶۲ صفحه در سال ۱۳۹۴، توسط انتشارات «نقد فرهنگ» منتشر شده است.

«سال ۱۳۹۵»

مجموعه مقالات همایش شریعتی و دانش تاریخ
(گروه تاریخ و همکاری‌های میان‌رشته‌ای)
(دبیر علمی همایش داریوش رحمانیان)

گروه تاریخ و همکاری‌های میان‌رشته‌ای پژوهشکده تاریخ اسلام در روزهای دوم و سوم اسفند ماه سال ۱۳۹۱ به برگزاری «شریعتی و دانش تاریخ» اقدام نمود که این مجموعه مقالات ماحصل آن همایش است. دبیر علمی همایش، دکتر رحمانیان، این همایش را از نظر موضوع، رویکرد و اهداف متفاوت با همایش‌ها و نشست‌های تخصصی و علمی برگزار شده تاکنون می‌داند. کمیته علمی همایش (با حضور اساتیدی همچون هاشم آقاجری، محمدجواد غلامرضا کاشی، حسین‌علی نوذری و احسان شریعتی و ...) پس از فراخوان ۲۴ مقاله را برای ارائه و چاپ پذیرفت. از میان مقالات چاپ شده می‌توان به «تاریخ نظری در خوانش علی شریعتی» نوشته محمدعلی اکبری؛ «مقایسه اندیشه شریعتی و هگل در مورد نقش انسان در تاریخ» نوشته فریدون الله‌یاری و فهیمه رحیمی خویگانی؛ «پیوند ایدئولوژی مذهبی و چپ‌اندیشی در اندیشه تاریخی شریعتی» نوشته احسان تاجیک؛ «شریعتی و دانش تاریخ» نوشته احسان شریعتی؛ «شریعتی و آونگ مدرنیته ایرانی: سنت، تاریخ و وضعیت اضطراری» نوشته فاطمه صادقی؛ «ضرورت مواجهه پدیدارشناسانه با تاریخ و غرب» نوشته بیژن عبدالکریمی؛ «گذر از افق تاریخی شریعتی» نوشته محمدجواد غلامرضا کاشی؛ «روشنفکری دینی، از منظر جامعه‌شناسی معرفتی» نوشته مقصود فراستخواه؛ «از تاریخ تا متاتاریخ: شریعتی و سه نوع مواجهه با تاریخ» نوشته سیمین فصیحی؛ «شریعتی و نظریه تاریخ مارکس»

نوشته حجت فلاح توت‌کار؛ «شریعتی، بین‌پدیدارشناسی تاریخ، جامعه‌شناسی تاریخی و تاریخ‌گرایی» نوشته محمدامین قانع‌راد؛ «خُرد^۱ تاریخِ نمادین شریعتی» نوشته حسن محدثی؛ «تاریخِ اکنون و آگاهیِ تاریخی در اندیشه شریعتی» نوشته عباس منوچهری؛ «کشاکش میل و عقل در زبان روشنفکری اسلامی، ظهور نوع تازه‌ای از زبان اندیشه‌ورزی (نقدی بر دریافت سیدجواد طباطبایی از اندیشه روشنفکری اسلامی)» نوشته مصطفی مهر آیین و «امت و امامت: شیعی یا مارکسیستی» نوشته محمدمنصور هاشمی، اشاره نمود.

کتاب در ۵۲۸ صفحه در سال ۱۳۹۵، توسط انتشارات «پژوهشکده تاریخ اسلام» منتشر شده است.

شریعتی و های‌دگر

نویسنده سیدجواد میری

کتاب حاضر تلاش می‌کند که توجه خواننده را به اهمیت درک شریعتی از های‌دگر جلب کند. نویسنده، شریعتی را از نادر متفکرینی می‌داند که به صورت سوژه به های‌دگر می‌نگرد و از این جهت، ایرانی را از مقام تقلید به مقام تأمل و از موقعیت ابژه به موقعیت سوژه ارتقا می‌دهد و از این رو است که شریعتی را در تاریخ تفکر ایرانی مهم می‌داند. نویسنده در مقدمه، مقالات و کتاب‌هایی با موضوع مشابه اثر خود را برشمرده و به نقد و بررسی آن‌ها می‌پردازد. کتاب متشکل از چهار فصل با این عناوین است، فصل اول «ناهم‌زبانی و همدلی»؛ فصل دوم «عقلانیت و علوم انسانی»؛ فصل سوم «انسان بی‌خود» و فصل چهارم «موقعیت انسانی».

کتاب در ۱۳۲ صفحه در سال ۱۳۹۵، توسط انتشارات «نقد فرهنگ» منتشر شده است.

شورش

(مبارزه و زیست شریعتی)

نویسنده محمد صادقی

کتاب متشکل از سه بخش با عناوین «شورش»، «شریعتی، بازرگان و خط مبارزه» و «کویریات» است. بخش اول کتاب با بررسی موقعیت تاریخی دهه چهل تلاش می‌کند با ذکر مولفه‌های مشترک میان اندیشه‌های شریعتی و گفتمان مسلط زمانه خود نقدهایش را در میان بگذارد. این نقدها شامل موضوعاتی همچون «دموکراسی»، «بازگشت به خویش»، «غرب‌زدگی»، «هنر متعهد»، «ایدئولوژیک کردن دین»، «مبارزه مسلحانه» و نیز «نوع مواجهه با شخصیت‌های تاریخ اسلام» است، موضوعاتی که طی این سال‌ها بارها توسط دیگر منتقدین آثار شریعتی طرح شده و مورد بررسی قرار گرفته است. بخش دوم «شریعتی، بازرگان و خط مبارزه»،

مقایسه‌ای میان متد مبارزه بین بازرگان و شریعتی است. در بخش سوم با نام «کویریات» که رویکردی کاملاً متفاوت از دو بخش پیشین دارد، با تفسیر و تبیین و مقایسه داستان‌های «سمفونی استقبال در اورلی» از کتاب کویر و «درخت گلابی» نوشته گلی ترقی، دیدگاه شریعتی درباره عشق را نشان می‌دهد.

کتاب در ۱۰۴ صفحه در سال ۱۳۹۵، توسط انتشارات «اتاق آبی» منتشر شده است.

«سال ۱۳۹۶»

تاریخ‌نگاری دکتر علی شریعتی

نویسنده حجت فلاح توت‌کار

نویسنده عضو هیات علمی گروه تاریخ دانشگاه بین‌المللی امام خمینی و تخصص اصلی او تاریخ معاصر ایران است. وی در فصل اول از بخش اول کتاب می‌نویسد «... تاریخ برای شریعتی، بنیاد مشروعیت بخش نظریه‌هایش و تکیه‌گاهی برای نظریه‌رهای است. تاریخ به یک معنا برای او منبع شناخت و تغییر بود...». این کتاب در دو بخش به طرح دیدگاه‌ها و رویکرد تاریخی شریعتی می‌پردازد. بخش اول کتاب، با عنوان «نظریه تاریخ شریعتی» در دو فصل تنظیم شده، فصل اول «تاریخ، منبع شناخت و تغییر» و فصل دوم «روش‌شناسی تاریخ، دیالکتیک اسلامی-سنخ‌شناسی فرهنگی». بخش دوم کتاب، با عنوان «نوشته‌ها و دیدگاه‌های تاریخ‌نگاران شریعتی» متشکل از چهار فصل است، فصل اول «نخستین نوشته‌ها»، فصل دوم «تاریخ اسلام و تشیع»، فصل سوم «تاریخ ایران و کشورهای اسلامی» و فصل چهارم «تاریخ ادیان و تاریخ عرب». در فصل دوم از بخش اول کتاب می‌خوانیم «... دریافت شریعتی از تاریخ، «فلسفه تاریخی» است اما او به تاریخ از حیث «معرفت‌شناسی تاریخ» هم توجه داشت. از این رو تاریخ از دیدگاه او دانش علمی است که باید روش‌های آن را باز شناخت. از این رو او در عین حال که نظریه‌پرداز تاریخ است، تاریخ‌نگار برجسته تاریخ اسلام و تاریخ ادیان است...».

کتاب در ۳۰۲ صفحه در سال ۱۳۹۶، توسط انتشارات «صمدیه» منتشر شده است.

آزادی و تاریخ

نویسنده سیدجواد میری

در کتاب حاضر، نگارنده در چهار فصل به بحث و بررسی درباره دیدگاه انسان‌شناسی شریعتی پرداخته است. نویسنده به دنبال پاسخ این پرسش است که چرا باید به شریعتی اندیشید و ضرورت پرداختن به نگاه

شریعتی درباره انسان در ایران امروز، چیست؟ آیا جامعه امروزی به نگاه شریعتی نیاز دارد؟ البته این نکته حائز اهمیت است که مفهوم «نیاز» را چگونه باید تأویل نمود و نیاز به چه معناست، نیازها را چگونه می‌توان طبقه‌بندی نمود، آیا نیاز از مقولات است یا ذیل مفهوم «وجود» قابل بررسی است.

کتاب در ۲۱۲ صفحه در سال ۱۳۹۶، توسط انتشارات «نقد فرهنگ» منتشر شده است.

علی شریعتی: ملاقاتی این بار متفاوت

نویسنده عباس منوچهری، مترجم علی خالندی

کتاب حاضر شامل ده مقاله مستقل است که با بهره‌گیری از آرای هشت اندیشمند (به ترتیب تاریخ) به نام‌های «ابن‌خلدون»، «شهاب‌الدین سهروردی»، «فردریش نیچه»، «مارتین هایدگر»، «علی شریعتی»، «انریکه داسل»، «فرد دالمایر» و «ادوارد سعید» صورت‌بندی شده‌اند. کتاب متشکل از چهار بخش و ده فصل (مقاله) است. فصل اول با عنوان «دیالکتیک عصیت و نظم تمدنی»، پیش از این در «نامه پژوهش» شماره ۴ (بهار ۱۳۷۶) با عنوان «ابن‌خلدون و جامعه‌شناسی تاریخی معاصر» منتشر شده و در این کتاب به عنوان چهارچوب نظری برای تحلیل تاریخی آمده است. فصل دوم با عنوان «دیالکتیک جنگ و نظم جهانی»، تحقیقی است که نویسنده در دانشگاه کلمبیا در دوران دکتری نوشته است. مقاله سوم با عنوان «آن سوی فریب استعماری» پیش از این، در کنفرانس «امپریالیزم فرهنگی» در شهر Trier آلمان ارائه شده و به زبان‌های انگلیسی و آلمانی منتشر شده. فصل چهارم با عنوان «یک روایت رهایی‌بخش» مقاله‌ای درباره اندیشه پسااستعماری ادوارد سعید است. فصل پنجم با عنوان «هرمنوتیک تفاوت‌محور و صلح جهانی» در همکاری با «فرد دالمایر» در کتابی با عنوان «Civilizational Dialogue and Political Thought: Tehran Papers» منتشر شده است. فصل ششم با عنوان «شریعتی و عقل نقاد دینی» پیش از این، به زبان های اسپانیایی و انگلیسی در مجله «Polylog» به چاپ رسیده. فصل هفتم با عنوان «اندیشه رهایی» پیش از این در فصلی از کتاب «فراسوی رنج و رویا، روایتی دلالتی-پارادایمی از تفکر سیاسی» به چاپ رسیده. فصل هشتم با عنوان «انسان و والایی» تلفیق مطالب سه نوشتار مختلف درباره انسان، هویت و والایی است. فصل نهم با عنوان «حق کمال، فراسوی فضیلت و آزادی» بیان تجربه تفکر میان‌فرهنگی براساس آرای سهروردی و هایدگر برای پاسخ‌گفتن به یکی از دغدغه‌های مشترک فرهنگ‌های مختلف است و به زبان انگلیسی در مجله جاویدان خرد به چاپ رسیده. فصل دهم با عنوان «دوستی و عرفان مدنی»، آنتی‌تر

فصل‌های دوم و سوم است و با وساطت فصل‌های شش تا نه نوشته شده است. بدیهی است که فصولی که درباره آرای شریعتی نبوده‌اند همگی به صورت بارزی متأثر از افکار شریعتی هستند. کتاب در ۳۳۰ صفحه در سال ۱۳۹۶، توسط انتشارات «نگارستان اندیشه» منتشر شده است.

فصل‌نامه علمی-پژوهشی تاریخ‌پژوهی

ویژه‌نامه دکتر شریعتی

گروه تاریخ دانشگاه فردوسی مشهد، به مناسبت چهلمین سال درگذشت دکتر شریعتی (۲۹ خرداد ماه ۱۳۹۶)، تصمیم گرفت به عنوان یک رسالت تاریخی، اقدام به انتشار ویژه‌نامه‌ای با عنوان «شریعتی، تاریخ‌نگاری و تاریخ‌نگری» نماید که مجموعه مقالات مندرج در این شماره فصل‌نامه حاصل فراخوان مربوطه جهت دریافت مقالات از داخل و کشور است. پس از دریافت و بررسی مقالات، هفت مقاله جهت چاپ در ویژه‌نامه به این شرح برگزیده شدند. «شریعتی، تغییرات اجتماعی و الگوی زیستی «فاطمه وار» (الگوپردازی و انگاری‌پردازی برای تغییر جایگاه اجتماعی زن مسلمان)» نوشته علی باغ‌دار دل‌گشا؛ «بررسی دیالکتیک و دترمنیسم تاریخی در تاریخ‌نگاری دکتر شریعتی» نوشته مهدی برزنونی؛ «واکاوی واژه حکومت در کلام شریعتی» سیدحسین سیدالسادات؛ «تأثیر ترمینولوژی شریعتی بر رادیکالیزم شیعی در تاریخ معاصر ایران» نوشته سیروس عباسزاده؛ «شریعتی: آفتی برای دیدگاه‌های چپ‌گرایانه (بررسی علت رویکرد جامعه ایران به متفکری از نوع شریعتی)» نوشته نقی لطفی؛ «علی شریعتی در کشاکش میان انحطاط‌شناسی فرهنگ و مدنیت اسلامی و چه باید کرد؟» نوشته منوچهر محمدیوسفی و «بررسی اندیشه «عصیان» در کتاب هبوط (بازخوانی دیدگاه‌های شریعتی درباره داستان آدم)» نوشته کونومی مورایاما. کتاب در ۱۶۶ صفحه در سال ۱۳۹۶، توسط انتشارات «دانشگاه فردوسی» مشهد منتشر شده است.

شریعتی؛ امروز و آینده ما

(نگاهی به میراث فکری او پس از چهل سال)

نوشته جمعی از پژوهشگران

دبیر مهدی جامی

نویسندگان این مجموعه، احمد علوی، اسفندیار طبری، تقی رحمانی، جمیله کدیور، حسن فرشتیان، حسن محدثی، حسن یوسفی اشکوری، حسین پایا، رضا علیجانی، سعید پیوندی، شیرین‌دخت دقیقیان، عبدالعلی بازرگان، علی پایا، مجتبی مهدوی، محمدباقر تلغریزاده، محمدرضا نیکفر، مرتضی کاظمیان و مهدی جامی هستند. حسن یوسفی اشکوری در

دیباچه کتاب می‌نویسد «داستان این گونه آغاز شد که در سال گذشته با همکاری و همفکری چند تن از دوستان همراه بر آن شدیم تا در چهلمین سالگشت درگذشت زنده یاد دکتر علی شریعتی در خارج از کشور کاری بکنیم و به گونه‌ای مختلف یاد و خاطره او را گرامی بداریم. این پروسه از تابستان ۱۳۹۵ آغاز شد و در خرداد ۱۳۹۶ به پایان رسید. مفید می‌نماید که اشاره کنم، این انگیزه و تصمیم مسبوق به سابقه‌های دیرین است. نخستین مراسم بزرگداشت شریعتی را با همت جمعی از دوستان در خرداد ماه سال ۱۳۶۳ در منزلی در تهران برگزار کردیم. ... از همان سال تا اواخر دهه شصت در همان خانه برگزار می‌شد و غالباً سه و گاه چهار شب پی هم ادامه می‌یافت و سخنران‌های مختلفی حول موضوعات فکری و احیانا سیاسی سخن می‌گفتند. پس از اندکی فراخی در فضای سیاسی و فرهنگی کشور در دوران پس از جنگ، مراسم به حسینیه ارشاد منتقل شد و این برنامه‌ها تا سال ۱۳۸۸ ادامه داشت. در کنار این مراسم‌های سالانه منظم، بیستمین و سی‌امین سالگرد شریعتی را نیز به طور ویژه در حسینیه ارشاد برگزار کردیم. مخصوصاً مراسم سی‌امین سالگرد در قالب سمینار سه روزه (صبح و عصر) در سالن بزرگ اجتماعات حسینیه بسیار گسترده و متنوع و با حضور سخنرانانی از گرایش‌های فکری مختلف (از مدافع تا منتقد) و نیز با حضور انبوهی از شرکت‌کنندگان و مخاطبان برگزار شد. در این جا بجاست که یادى بکنم از زنده‌یاد ناصر میناچی، مدیر وقت حسینیه، که در آن سال‌ها و از جمله در جریان برگزاری سمینار یادشده، بیشترین همکاری را داشت. ... با عطف به خاطرات و اقدامات گذشته، بر آن شدیم که به مناسبت چهلمین سال شریعتی نیز در حد بضاعت مزجات‌مان در دیار غریب برای حبیب کاری بکنیم. در این باب با چند تن از دوستان همدل و همراه مشورت شد و پس از توافق اولیه کمیته‌ای برای تصمیم‌گیری‌های ضروری و پیشبرد مصوبات تأسیس شد؛ یعنی «کمیته یادمان چهلمین سالروز درگذشت دکتر شریعتی». اعضای آن همان‌هایی‌اند که اسامی‌شان در پای بیانیه فراخوان آمده (حسن یوسفی اشکوری، محمدجواد اکبرین، حسن فرشتیان، رضا علیجانی و مرتضی کاظمیان) ... اکنون از نظر ما، شریعتی و مراسم یادمان او، فرصتی است برای برداشتن گامی به جلو و کمک به نسل امروز برای تحرک بیشتر در جهت رسیدن به آرمان‌های رهایی‌بخش و برابری‌خواهانه ...».

کتاب در ۳۰۲ صفحه در سال ۱۳۹۶، توسط انتشارات «اِچ اند اِس» انگلستان منتشر شده است.

تأثیر ترمینولوژی شریعتی بر رادیکالیسم شیعی در انقلاب اسلامی ایران

نویسنده سیروس عباسزاده

کتاب تلاش می‌کند بر اساس آثار شریعتی و با تدوین ترمینولوژی شیعی او به بررسی نقش وی در ظهور رادیکالیسم شیعی بپردازد. نویسنده در صفحه ۱۴ مقدمه می‌نویسد «امیدوارم از طریق پژوهش‌های این چینی، شریعتی‌پژوهشی به بخشی از مطالعات آکادمیک و دانشگاهی ما تبدیل شود، یعنی امری که الجزایری‌ها از همان سال رحلت شریعتی در کشور خود آغاز کردند و رشته‌ای را به نام «شریعتی‌پژوهی» را در برخی از دانشگاه‌های خود تاسیس کردند لیکن در موطن اصلی وی یک چنین مهمی هنوز صورت نگرفته است». کتاب متشکل از پنج فصل با عناوین «زندگی‌نامه شریعتی»، «تأثیر ناسیونالیسم جهان سومی و مذهب تشیع بر شعار بازگشت به خویش شریعتی»، «نقش مذهب شیعه در انقلاب اسلامی»، «ترمینولوژی شریعتی»، «تأثیر اندیشه‌ها و مفاهیم شریعتی بر رادیکالیسم شیعی» است که با نتیجه‌گیری پایان می‌یابد. کتاب در ۲۲۲ صفحه در سال ۱۳۹۶، توسط انتشارات «نقد فرهنگ» منتشر شده است.

«سال ۱۳۹۷»

فرهنگ‌نامه واژگان قرآن در آثار دکتر شریعتی
تدوین و گردآوری حیدر شجاعی

نویسنده معتقد است رساله فکری شریعتی، شامل متدها، معانی شگفت، قاموس فهم واژه‌های کلیدی و اصطلاحات و تعبیرات قرآنی است. وی امیدوار است که با گسترش و ارتقاء معانی و مفاهیم واژگان قرآنی از خلال آشنایی با تأویل‌های متعدد، امکان فهم کتاب مقدس ممکن‌تر گردد. کتاب در ۴۲۰ صفحه در سال ۱۳۹۷، توسط انتشارات «شهر پدram» منتشر شده است.

ایران در پنج روایت

(بازخوانی روایت‌های شریعتی، مطهری، آل‌احمد، زرین‌کوب و مسکوب)
(درباره هویت ملی، تنوع زبانی، زبان مادری و مسئله زبان ترکی در ایران)

نویسنده سیدجواد میری

در مجموعه حاضر دیدگاه پنج تن از مشاهیر معاصر (شریعتی، آل‌احمد، مطهری، زرین‌کوب و مسکوب)، نسبت به ویژگی‌های ملی ایرانیان بررسی می‌شود. نویسنده، نتیجه مطالعات خود را با بازخوانی پنج روایت از ایران در قالب ۵ فصل تدوین و تنظیم می‌نماید. فصل اول «زبان و هویت ملی» را «در نگاه شریعتی» بررسی می‌کند. دومین فصل به

بازخوانی انتقادی روایت مطهری از «ناسیونالیسم ایرانی» اختصاص دارد. در فصل سوم نویسنده به «بازخوانی روایت جلال آل احمد از هویت ایرانی» می‌پردازد و در چهارمین فصل کتاب، «روایت عبدالحسین زرین‌کوب از ایرانیت» بازخوانی و بررسی می‌کند. در نهایت در آخرین فصل این کتاب، «هویت ایرانی و زبان فارسی در روایت شاهرخ مسکوب» ارائه می‌شود.

کتاب در ۱۶۶ صفحه در سال ۱۳۹۷، توسط انتشارات «نقد فرهنگ» منتشر شده است.

«سال ۱۳۹۸»

شریعتی در افق اندیشه‌ها

به کوشش دفتر پژوهش‌های فرهنگی دکتر علی شریعتی
ویراستار امیر رضایی

«دفتر پژوهش‌های فرهنگی دکتر علی شریعتی» در بین سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۹۰ تصمیم به برگزاری نشست‌هایی با هدف نقد و بررسی اندیشه دکتر شریعتی از افق‌ها و زوایای مختلف گرفت تا از رهگذر آن پرتو جدیدی بر اندیشه شریعتی افکنده شود. از این روی «دفتر پژوهش‌های فرهنگی دکتر علی شریعتی» از اغلب صاحب‌نظران و روشنفکرانی که با افکار و آرای شریعتی به نسبت‌های مختلف آشنایی یا نسبت فکری یا افق مشترک داشتند، دعوت کرد تا خوانش خود را از اندیشه او، بنا بر تخصص یا علاقه‌شان، ارائه دهند. از امتیازات این سخنرانی‌ها، به جز تنوع رویکردها و گرایش‌ها، «پرسش و پاسخی» است که در پایان هر سخنرانی به تفصیل صورت گرفته و این در آشکارسازی نقاط ضعف و قوت نقدها و نظرهای سخنرانان نسبت به آرای دکتر بسیار ثمربخش بوده است. جلد نخست متشکل از مجموعه متن سخنرانی‌های ارائه‌شده در سال‌های ۱۳۸۶ تا ۱۳۸۸ توسط حسن محدثی، هاشم آقاجری، رضا علیجانی، امیر رضایی، هدی صابر، حمید احراری، مقصود فراستخواه، محمد جواد غلامرضا کاشی، علی قاسمی، محمد محمدی گرگانی، سارا شریعتی و سوسن شریعتی به همراه متن پرسش و پاسخ صورت‌گرفته در پایان هر سخنرانی است. همچنین در جلد دوم، مجموعه متن سخنرانی‌های ارائه‌شده در سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۰ توسط علیرضا علوی‌تبار، لطف‌الله میثمی، احسان شریعتی، حسین مصباحیان، علیرضا رجایی، مراد همتی، مجید مرادی، علی قاسمی، سعید مدنی، تورج رحمانی و مینو مرتاضی به همراه متن پرسش و پاسخ صورت‌گرفته در پایان هر سخنرانی را خواهیم خواند.

جلد نخست کتاب در ۴۶۴ صفحه و جلد نخست کتاب در ۴۷۴ صفحه در سال ۱۳۹۸، توسط انتشارات «قصیده‌سرا» منتشر شده است.

بازخوانی انتقادی روایت شریعتی از هویت، ملیت، تشیع و زبان فارسی
نویسنده سیدجواد میری

یکی از مهم‌ترین محورهای مهم این کتاب، فهم شریعتی از مفهوم هویت ایرانی و تفسیر وی از برآمدن حکومت صفوی و رابطه این حکومت با هویت امروز ما ایرانیان است. نویسنده به دنبال پاسخ این پرسش است که آیا شریعتی به مفهوم هویت ایرانی پرداخته است یا نه؟ هنگامی که شریعتی از مفهوم ناسیونالیسم سخن می‌گوید، براساس چه مبنایی ناسیونالیسم را متمایز از مفهوم ملیت می‌داند؟ نکته دیگری که نویسنده به آن پرداخته است معنا و مفهوم ملیتی است که شریعتی از آن یاد می‌کند و این که در نظر شریعتی، ملیت چه نسبتی با مذهب دارد. همچنین تفسیر شریعتی از برآمدن صفویه در تاریخ ایران و رابطه آن با مولفه شیعی هویت ما ایرانیان چیست؟ نویسنده، اهداف خود را در ۵ فصل دنبال می‌کند. فصل اول نگاهی به روایت شریعتی در باب «هویت ایرانی» دارد. دومین فصل به «نگاهی به روایت شریعتی از فردوسی» اختصاص دارد. در فصل سوم نویسنده به «زبان و هویت ملی در نگاه شریعتی» می‌پردازد و در چهارمین فصل کتاب، «تشیع ساسانی و مفهوم پیغمبرپادشاه» بررسی می‌شود. در نهایت در فصل پنجم، «نگاهی به روایت شریعتی از روضه‌خوانی به مثابه جامعه‌سازی در تشیع صفوی» ارائه می‌شود.

کتاب در ۱۱۸ صفحه در سال ۱۳۹۸، توسط انتشارات «نقد فرهنگ» منتشر شده است.